

SELVITYS SUOMALAISEN KOULUTUSVIENNIN TALOUDELLISESTA ARVOSTA

Tuomo Suhonen
Juuso Villanen
Milla Nyyssölä
Hannu Karhunen

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Raportit ja selvitykset 2022:5

Selvitys suomalaisen koulutusviennin taloudellisesta arvosta
Tuomo Suhonen, Juuso Villanen, Milla Nyssölä ja Hannu Karhunen
Työn ja talouden tutkimus LABORE
Tilaaaja: Education Finland/Opetushallitus

© Opetushallitus ja tekijät

Raportit ja selvitykset 2022:5

ISBN 978-952-13-6861-5 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (pdf)

Taitto: Grano Oy

www.oph.fi

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.	5
KIITOKSET.	6
1. TAUSTA.	7
2. KOULUTUSVIENNIN MÄÄRITELMÄ.	8
3. KOULUTUSVIENNIN TALOUDELLISEN ARVOON LIITTYVÄ AIEMPI KIRJALLISUUS.	9
3.1 Taloudellisen arvon mittarit.	9
3.2 Koulutusviennin arvo eri maissa.	10
3.3 Yhteenveto aiemmista selvityksistä.	13
4. SUOMALASEEN KOULUTUSVIENTIIN LIITTYVÄT AINEISTOT JA NIIDEN KUVAILEVA ANALYYSI.	14
4.1 Tilastokeskuksen tiedot.	14
4.2 Tiedot Education Finlandin jäsenistä.	15
4.3 Tiedot ulkomaalaisista opiskelijoista	20
5. ARVIOITA KOULUTUSVIENNIN TALOUDELLISESTA ARVOSTA.	29
5.1 Koulutusviennin arvonlisä.	29
5.2 Ulkomaalaisten opiskelijoiden vaikutus julkiseen talouteen	32
5.3 Ennuste vuoteen 2030.	33
6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDESUOSITUKSET.	36
6.1 Ulkomaalaisten koulutus Suomessa.	36
6.2 Muu koulutusvienti.	38
VIITTEET.	41

TIIVISTELMÄ

Suomessa tavoitellaan koulutusviennin arvon merkittävää kasvua tulevina vuosina, mutta koulutusviennin taloudellisen arvon mittaaminen ja seuranta on tällä hetkellä monin tavoin puutteellista. Selvityksessä arvioidaan koulutusviennin arvoa Suomen kansantaloudelle ja julkiselle sektorille Tilastokeskuksen ja Opetushallituksen tuottamien kysely- ja rekisteriaineistojen avulla. Lisäksi selvityksen tulosten ja aiemman kirjallisuuden pohjalta esitetään toimenpidesuosituksia koulutusviennin arvon mittaamiseksi tulevaisuudessa.

Koulutusviennin arvioidaan tuottaneen arvonlisää Suomen talouteen vajaa miljardi euroa vuonna 2019, kun laskennassa huomioidaan koulutukseen liittyvien palveluiden ja tavaroiden viennistä saatujen tulojen lisäksi epäsuorat vaikutukset, jotka syntyvät maassa oleskelevien ulkomaalaisopiskelijoiden kulutuksen ja jo valmistuneiden ulkomaalaisten työssäkäynnin kautta. Arvonlisästä yli neljä viidesosaa liittyi ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden koulutukseen ja lopusta vajaasta viidenneksestä yli 80 prosenttia arvioidaan syntyneen oppimateriaalien ja -sisältöjen ulkomaankaupasta. Lisäksi ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden koulustoittoiminnan arvioidaan tuottaneen 81 miljoonan euron nettomääräisen tuoton Suomen julkiselle sektorille lukuvuonna 2019–20, kun laskelmassa huomioidaan opiskelujaan suorittavien ulkomaalaisten koulutuskustannukset ja nettomääräiset tulonsiirrot sekä jo valmistuneiden ulkomaalaisten maksamat ja saamat tulonsiirrot.

Aineistollisten puutteiden takia tämänhetkisiä laskelmia koulutusviennin arvosta tulee tulkitella varoen. Arvioiden tarkentamiseksi ulkomaalaisiin opiskelijoihin liittyvää tiedonkeruuta tulisi jatkossa kehittää siten, että se kattaa korkeakoulujen tutkintokoulutuksen ohella muutakin ulkomaalaisten Suomessa tapahtuvaa koulutusta. Lisäksi tietoja lukuvuosi- ja muista koulutusmaksuista tulisi kerätä nykyistä säännöllisemmin sekä mahdollistaa tarkastelujen rajaaminen opintojen takia Suomeen saapuneisiin ulkomaalaisiin. Muuhun kuin ulkomaalaisiin opiskelijoihin liittyvän koulutusviennin arvon paremmaksi määrittämiseksi ehdotetaan toimintatapaa, jossa tunnistetulle koulutusvientitoimijoiden joukolle suunnatun vuosittaisen kyselytutkimuksen tiedot yhdistetään Tilastokeskuksen yritystason aineistoihin.

KIITOKSET

Kirjoittajat haluavat kiittää Anna Idströmiä raportin oikoluvusta, Veikko Uusitaloa tiedonkeruussa avustamisesta ja Ilkka Kiemaa koulutusviennin arvonlisäanalyysin verifiointista. Lisäksi kiitämme *Deutsches Zentrum für Hochschul- und Wissenschaftsforschung GmbH*:ta Eurostudent VII -kyselyaineiston luovuttamisesta tutkimuskäyttöön sekä Education Finlandin ja Opetushallituksen työntekijöitä arvokkaista kommentteista, tiedoista ja aineistoista, joita ilman tätä selvitystä ei olisi ollut mahdollista toteuttaa.

1. TAUSTA

Koulutusvienti on Suomessa kasvava toimiala, johon kohdistuu suuria odotuksia. Esimerkiksi tuoreimmassa Opetushallituksen (2020) koulutusviennin tiekartassa asetetaan tavoitteeksi, että koulutusviennin arvo kasvaa miljardiin euroon vuoteen 2030 mennessä. Poliittinen kiinnostus koulutusvientialaa kohtaan ei kuitenkaan heijastu ajantasaisen ja kattavan tutkimustiedon saatavuuteen, sillä toimialasta ja sen taloudellisesta arvosta on toistaiseksi olemassa vain vähän järjestelmällisesti kerättyä seurantatietoa.

Koulutusvienti-käsitteen alle voidaan sisällyttää monenlaista koulutukseen liittyvää palvelu- ja tavaravientiä. Kenties merkittävimmän koulutusviennin sektorin muodostavat Suomessa opiskelevat ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat, joista opiskeluaikana kertyvää taloudellista arvoa Suhonen (2015) tarkasteli selvityksessään ”Ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden opiskeluajan kustannukset ja taloudellinen toiminta Suomessa”. Sittemmin Mathies ja Karhunen (2021) ovat tutkineet ulkomaalaisten opiskelijoiden todennäköisyyttä jäädä Suomeen opiskelujen jälkeen, millä voi myös olla merkittäviä taloudellisia seuraamuksia Suomelle. Koulutusviennin muiden osa-alueiden arvosta on olemassa lähinnä karkeitä arvioita, jotka ovat peräisin Tilastokeskuksen ulkomaankaupan palveluvientiä koskevasta kyselystä ja Opetushallituksen yhteyteen perustetun Education Finland -ohjelman jäsenilleen vuosittain tekemästä kyselystä.

Tämän selvityksen tarkoituksena on arvioida suomalaisen koulutusviennin taloudellista arvoa saatavilla olevilla määrällisillä aineistoilla ja kehittää toimintatapa tämän arvon mittaamiseksi myös tulevaisuudessa. Aluksi luodaan katsaus kansainvälisten aiheesta tehtyjen selvitysten aineistoihin, menetelmiin ja tuloksiin. Empiirisessä osassa tarkastellaan Suomessa opiskelevista ulkomaisista tutkinto-opiskelijoista syntyviä taloudellisia hyötyjä ja kustannuksia sekä liikevaihdon ja arvonlisän määrää muilla koulutusviennin sektoreilla. Laskelmat perustuvat osin julkisista lähteistä (Tilastokeskus ja tilastopalvelu Vipunen) kerättyihin tietoihin ja osin luvanvaraisiin kysely- ja rekisteriaineistoihin. Selvityksen lopuksi nykyisissä aineistoissa ja menetelmissä tunnistettujen vahvuuksien ja heikkouksien pohjalta esitetään toimenpidesuosituksia, jotta jatkossa koulutusviennin arvoa voidaan mitata nykyistä systemaattisemmin, tehokkaammin ja tarkemmin.

2. KOULUTUSVIENNIN MÄÄRITELMÄ

Koulutusvienti ei ole käsitteenä yksiselitteinen. Kapeasti ymmärrettynä sillä tarkoitetaan esimerkiksi opiskelijoiden ja opettajien kansainvälisestä liikkumisesta (*transnational education*) johtuvaa koulutuksen vientiä yli maarajojen, mutta laajassa opetus- ja kulttuuriministeriön käyttämässä määritelmässä koulutusvientiin lukeutuu ”kaikki koulutukseen, koulutusjärjestelmään tai osaamisen siirtoon pohjautuva liiketoiminta, josta muotoillusta tuotteesta tai palvelusta ulkomainen taho maksaa” (OKM 2016). Koulutusviennin määritelmän vakiintumattomuus hankaloittaa luonnollisesti myös koulutusvientiä harjoittavien toimijoiden koko kirjon tunnistamista ja siten koulutusviennin taloudellisen arvon eksaktia määrittämistä.

Maailman kauppajärjestö WTO:n GATS-palveluvientisopimuksen (WTO 2013) jaottelua mukaillen koulutusvienti voidaan jakaa seuraaviin osa-alueisiin, joiden tunnistaminen on tärkeää toiminnan kokonaistaloudellisen arvon määrittämiseksi:

A. Koulutukseen liittyvä palveluvienti:

- 1) **Rajat ylittävä tarjonta.** Kotimainen tuottaja myy koulutuspalveluita tai muita koulutukseen liittyviä aineettomia hyödykkeitä (esim. etäopetus, kirjekurssit, ohjelmistot) kotimaasta ulkomaille.
- 2) **Ulkomainen kulutus kotimaassa.** Esim. kotimaassa tapahtuva ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden kouluttaminen.
- 3) **Kaupallinen läsnäolo ulkomailla.** Esim. ulkomailla sijaitsevat kotimaisten yliopistojen kampukset ja yritysten toimipisteet.
- 4) **Luonnollisten henkilöiden liikkuminen.** Kotimaisten opettajien ja muiden kouluttajien toiminta ulkomailla.

B. Koulutukseen liittyvä tavaravienti

Esim. fyysisten oppimateriaalien ja -sisältöjen vienti ulkomaille.

3. KOULUTUSVIENNIN TALOUDELLISEN ARVOON LIITTYVÄ AIEMPI KIRJALLISUUS

Koulutusviennin yksittäisiin osa-alueisiin, kuten kansainväliseen opiskelijaliikkuvuuteen, liittyviä kysymyksiä on tutkittu runsaasti talous- ja yhteiskuntatieteissä,¹ mutta koulutusviennistä maille koituvan kokonaisarvon määrittämiseen liittyvä kirjallisuus on vähäisempää. Seuraavaksi esitellään koko koulutusviennin tai koulutusviennin laajan osa-alueen arvon määrittämiseen keskittyvien selvitysraporttien menetelmiä ja tuloksia.

3.1 Taloudellisen arvon mittarit

Aiemmissä aihetta koskevissa selvityksissä koulutusviennin taloudellista arvoa on lähestytty pääasiassa koulutusvientiä harjoittavan maan **kokonaistuotannon** eli **bruttokansantuotteen (BKT)** näkökulmasta (mm. Deloitte 2016, M.E. Consulting 2018, PwC 2018). Tällaisessa analyysissä on kyse koulutusvientiin liittyvän taloudellisen toiminnan kokoluokan selvittämisestä, eikä analyysi anna suoraa vastausta siihen, onko toiminta kannattavaa vientimaan asukkaille koituvien kokonaisyötyjen ja -kustannusten kannalta. Kansantalouden tilinpidossa viennin arvoa voidaan mitata joko **menomenetelmällä** tai **tulomenetelmällä**. Menomenetelmässä tarkastellaan vientitoimijoiden myymien tavaroiden ja palveluiden arvoa ja tulomenetelmässä puolestaan työntekijöiden ja omistajien ansaitsemia tuloja. Teoreettisesti lähestymistavat tuottavat saman lopputuloksen, ja käytännössä lähestymistapa valitaan tapauskohtaisesti saatavilla olevien aineistojen perusteella.

Esimerkiksi Uutta-Seelantia koskevassa PricewaterhouseCoopersin (PwC 2018) selvityksessä hyödynnetään menomenetelmää ja lähdetään liikkeelle koulutusvientitoimijoiden ansaitsemista **vientituloista** eli **viennin liikevaihdosta**. Tiedonkeruu tällaista analyysiä varten tehdään tunnistamalla koulutusvientiä harjoittavien toimijoiden joukko ja hankkimalla esimerkiksi kyselytutkimuksen avulla tietoa vientitoiminnan keskeisistä tunnusluvuista, kuten liikevaihdosta, tuloksesta ja siihen käytetystä työpanoksesta. Mikäli tiedonkeruulla ei tavoiteta koko tunnistettua koulutusvientitoimijoiden populaatiota, esimerkiksi kyselytutkimuksen vastauskadon takia, tiedonkeruun tuloksia on mahdollista laajentaa kuvaamaan laajempaa toimijajoukkoa hyödyntäen erilaisia ekstrapolointimenetelmiä.

Koulutusvientitoiminnan yhteenlaskettu liikevaihto vastaa viennin bruttoarvoa. Viennin nettoarvo puolestaan riippuu siitä, kuinka suuri osa liikevaihdosta menee kotimaisten tuotantotehtäjäiden (työvoima, pääoma, maa ja luonnonvarat) omistajille maksettaviin korvauksiin, ja missä määrin taloudellinen hyöty valuu ulkomaille. Täten arvioinnissa on keskeistä tunnistaa, mikä osuus taloudellisesta arvosta tulee kotimaisista ja mikä ulkomaisista toiminnoista. Luvussa 2 esitellyistä koulutusviennin osa-alueista kotimaisiin toimintoihin voidaan lukea kuuluvaksi koulutukseen liittyvä tavaravienti ja koulutukseen liittyvien palveluiden rajat ylittävä tarjonta, ulkomainen kulutus kotimaassa ja luonnollisten henkilöiden liikkuminen. Kaupallinen läsnäolo ulkomaille sen sijaan on pääasiassa ulkomaisia tuotantopanoksia

¹ Garam ym. (2014) ovat esiselvityksessään luoneet kirjallisuuskatsauksen kansainvälisen opiskelijaliikkuvuuden taustalla oleviin tekijöihin sekä taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Aiempi tutkimuskirjallisuus on tutkinut myös muun muassa yksittäisiä koulutusvientiprojekteja (Delahunty ym. 2018), inhimillisen pääoman ulkomaille siirtämisen määrittelyä (Lönnqvist ym. 2018) ja koulutusvientiä koskevaa politiikkaa (Schatz 2016).

hyödyntävää toimintaa. Uutta-Seelantia koskevassa selvityksessä (PwC 2018) koti- ja ulkomaisten toimintojen ero huomioitiin vientitulojen nettoarvon laskennassa siten, että arvoon laskettiin mukaan kotimaan toimintojen tuottama viennin liikevaihto kokonaisuudessaan, mutta ulkomailla sijaitsevien toimintojen osalta huomioitiin vain viennin liikevoitto.

Viennin nettoarvo antaa jo varsin hyvän käsityksen toiminnan suuruusluokasta ja vaikutuksesta BKT:seen. Koulutusvientitoimijoiden tuottama suora **arvonlisä** saadaan kuitenkin vasta vähentämällä vientituloista tuotantoon käytettyjen kotimaisten välituotepanosten arvo. Välituotteiden arvon määrittämiseen voidaan käyttää joko tarkoitusta varten kerättyjä kustannustietoja tai, kuten aiemmissa aihetta koskevissa selvityksissä (PwC 2018, M.E. Consulting 2018, Deloitte 2016), tilastoviranomaisten tuottamia kansantalouden tai aluetason panos-tuotos-taulukoita, joista ilmenevät toimialojen lopputuotekysynnän riippuvuudet toimialojen omista ja muiden toimialojen tuottamista välituotteista. Panos-tuotos-taulukoiden tietoja on edelleen mahdollista hyödyntää arvioitaessa karkeasti toiminnan kerrannaisvaikutuksia, joita voi syntyä koulutusvientitavaroiden ja -palveluiden tuotannon kasvattaessa välituotteiden tuotantoa siihen kytkeytyvässä tarjontaketjussa tai tuotannon synnyttämien tulojen kasvattaessa kysyntää eri sektoreilla (ns. johdetut vaikutukset). Yleisiin panos-tuotos-taulukoihin perustuviin kertoiimiin tulee kuitenkin suhtautua varauksella sen vuoksi, että koulutusvientitoimijat voivat poiketa merkittävästi edustamiensa toimialojen ns. keskimääräisistä yrityksistä tuotannossa käyttämiensä välituotteiden osalta. Toisaalta arviot tulojen kautta syntyvistä vaikutuksista pohjautuvat niin vahvoille oletuksille, ettei niiden sisällyttämistä arvioon kokonaisvaikutuksesta useinkaan suositella (mm. PwC 2018).

Vaihtoehtoinen tapa mitata koulutusviennin arvoa on tutkia siitä kotimaan **julkiselle sektorille aiheutuvia tuloja ja menoja** (mm. Suhonen 2015, WSP Sweden 2022). Tämä on relevantti näkökulma erityisesti sellaisen toiminnan osalta, johon kulutetaan merkittäviä määriä julkisia resursseja. Selkeä esimerkki tällaisesta toiminnasta on ulkomaalaisten opiskelijoiden kouluttaminen kotimaisissa julkisissa oppilaitoksissa, josta aiheutuu oppilaitoksille kustannuksia esimerkiksi opettajille ja muulle henkilökunnalle maksettavien palkkojen ja tilavuokrien muodossa. Lisäksi julkiselle sektorille aiheutuu menoja mm. osalle ulkomaalaisista opiskelijoista opiskelujen aikana ja niiden jälkeen maksettavista sosiaaliturvan tulonsiirroista. Vastineeksi ulkomaalaiset opiskelijat tuottavat julkiselle sektorille tuloja suoraan maksamalla koulutuksestaan (lukuvuosimaksut) ja epäsuorasti maksamalla veroja ja veroluonteisia maksuja kulutuksen ja työnteon kautta opiskelujen aikana ja niiden jälkeen. Suomessa tällaisia tulo- ja menoeriä ja niiden nettovaikutusta julkiseen talouteen on mahdollista selvittää hyvinkin tarkasti Tilastokeskuksen kattavilla rekisteriaineistoilla.

3.2 Koulutusviennin arvo eri maissa

Uusi-Seelanti

Uudessa-Seelannissa koulutusvientiiä on tutkittu verraten laajasti vuoteen 2017 keskittyvissä kahdessa selvityksessä. Näistä ensimmäinen mittasi koulutukseen liittyvien palveluiden ja -tavaroiden viennin arvoa (PwC 2018) ja toinen keskittyi arvioimaan ulkomaalaisten opiskelijoiden taloudellista arvoa yhteiskunnalle (M.E Consulting 2018).² Selvityksillä pyrittiin pääsemään käsiksi moniin sellaisiin koulutusviennistä suoraan ja epäsuorasti koituviin

² Ks. myös Uuden-Seelannin selvitysten yhteenveto (New Zealand Government 2018).

taloudellisiin vaikutuksiin, jotka jäävät Uuden-Seelannin tilastoviranomaisen raportoiman koulutuspalveluiden viennin ulkopuolelle. Uuden-Seelannin virallisten tilastojen mukaan maan koulutuspalveluiden viennin arvo oli 33 miljoonaa dollaria vuonna 2017 (PwC 2018). Luku aliarvioi selvästi koulutusviennin kokonaisarvon, koska sen ulkopuolelle jäävät mm. ulkomailla tapahtuva uusiseelantilaisten koulutuspalveluiden tarjonta, muiden kuin koulutuksen toimialaan kuuluvien toimijoiden koulutusvienti sekä koulutukseen liittyvä tavara-vienti (esim. painetut ja digitaaliset oppimateriaalit). Viralliseen koulutuspalveluiden viennin arvoon ei myöskään lasketa mukaan toiminnan epäsuoria vaikutuksia, joita kehkeytyy mm. ulkomaalaisten opiskelijoiden Uudessa-Seelannissa tapahtuvan kulutuksen kautta.

Selvitykset perustuivat yrityksille, ulkomaalaisille opiskelijoille sekä opiskelijoiden huoltajille suunnattuihin kyselytutkimuksiin. PwC:n (2018) kyselyn kohteena olleista 75 tunnetusta koulutusvientiä tekevästä yrityksestä 49 vastasi kyselyyn. M.E. Cosultingin (2018) kysely noin 18 000 opiskelijan ja 6 500 huoltajan otokselle tuotti puolestaan 7 461 käyttökelpoista vastausta. Vastauksista ja otosperustaisuudesta johtuen kyselytutkimusten tulokset skaalattiin koskemaan koko yritysten ja ulkomaalaisten opiskelijoiden kohdejoukkoa näiden ominaisuuksien (yritysten karkea kokoluokka sekä opiskelijoiden lähtömaa ja opiskelualue) mukaan painotetuilla otoskeskiarvoilla. Koulutusviennin suoria, epäsuoria ja johdettuja vaikutuksia Uuden-Seelannin talouden arvonnäkökulmaan ja työllisyyteen arvioitiin panos-tuotostaulujen ja kerroinanalyysin avulla.

Yhteenlaskettuna Uuden-Seelannin kaiken koulutusviennin kokonaisarvoksi vuodelle 2017 saatiin 5,1 miljardia Uuden-Seelannin dollaria, joka vastaa noin 3,1 miljardia euroa (New Zealand Government 2018). Suhteessa koko maan nimelliseen bruttokansantuotteeseen vuonna 2017 tämä oli 1,8 prosenttia. Tästä summasta noin 0,3 miljardia Uuden-Seelannin dollaria eli 6 prosenttia ilmoitetaan syntyneen maan ulkopuolelle suuntautuvien koulutuspalveluiden ja -tavaroiden viennistä³ ja loput 94 prosenttia (4,8 miljardia dollaria) ulkomaalaisista opiskelijoista. Yksittäisen ulkomaalaisen opiskelijan keskimääräinen arvo Uuden-Seelannin taloudelle oli runsaat 39 000 Uuden-Seelannin dollaria eli noin 24 000 euroa (M.E Consulting 2018). Luku sisältää esimerkiksi mahdolliset lukukausimaksut sekä opiskelijan kulutuksen ja matkailun arvon. Tulosten mukaan koulutusvienti myös myötävaikuttanut maassa noin 50 000 työpaikan olemassaoloon, joista pääosa (47 500 työpaikkaa) liittyi ulkomaisiin opiskelijoihin.

Australia

Deloitte Access Economicsin (2016) laatimassa raportissa Australian koulutuspalvelujen viennin lukuvuonna 2014/15 tarkasteltiin WTO:n palveluvientikehikon avulla. Selvitys perustui suurelta osin Australian tilastoviranomaisen keräämiin tietoihin. Virallisen tiedonkeruun ulkopuolelle jää kuitenkin jotain merkittäviä koulutusviennin sektoreita ja vaikutuksia, kuten englannin intensiivikursseja ilman opiskelijaviisumia Australiassa suorittavien ulkomaalaisten kulutus, ulkomaalaisten opiskelijoiden ystävien ja perheenjäsenten vierailuista tulevat epäsuorat vaikutukset sekä ulkomailla sijaitsevat australialaiset toiminnot, esimerkiksi oppilaitosten ulkomaiden kampukset. Selvityksessä tiedonkeruun ulkopuolelle jääviä eriä kartoitettiin lukuisten julkisten lähteiden, kuten oppilaitoksille tehtyjen kyselytutkimusten, avulla, ja koulutusviennin suorat ja epäsuorat vaikutukset Australian talouden arvonnäkökulmaan ja työllisyyteen estimoitiin panos-tuotostaulujen ja kerroinanalyysin avulla.

3 PwC:n (2018) selvityksessä ulkomaille suuntautuvalla koulutusviennillä viitataan kaikkien koulutus- ja opetuspalveluiden ja tarvikkeiden viennin. Tämä kattaa muun muassa painetut ja digitaaliset koulutusmateriaalit, koulutukseen liittyvät ohjelmistoratkaisut ja opetuspelit, lähiopetuksen antamisen ulkomailla sekä etänä ulkomaille annettua opetusta.

Selvityksen mukaan Australian koulutusviennin arvo oli 19,7 miljardia Australian dollaria (13,4 miljardia euroa) lukuvuonna 2014/15, mikä vastaa prosenttia maan bruttokansantuotteesta. Koulutusviennin arvioitiin lisäksi myötävaikuttaneen yli 130 000 työpaikan olemassa-oloon. Aivan kuten Uudessa-Seelannissa, myös Australiassa pääosa koulutusviennin arvosta (97 %) syntyy ulkomaalaisten opiskelijoiden opiskelusta ja elämisestä Australiassa (ml. luku-kausimaksut, viisumimaksut, opiskelijoiden elinkustannukset, tavaroiden ja palveluiden kulutus sekä opiskelijan ulkomaisten vierailijoiden kulutus ja turismi Australiassa).

Ruotsi

WSP Sweden (2022) on selvittänyt kansainvälisten opiskelijoiden vaikutusta Ruotsin talou-teen vuosina 2013–2021. Selvitys perustui ulkomaalaisten opiskelijoiden lukumäärän, oppilaitos- ja koulutusalojoitaisten lukuvuosimaksujen sekä kulutus- ja palkkatilastojen pohjalta tehtyihin laskelmiin. Selvityksessä tarkasteltiin sekä ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita että vaihto-opiskelijoiden nettomäärää, eli Ruotsiin vaihtoon saapuneiden opiskelijoiden määrää vähennettynä ulkomaille vaihtoon lähteneiden määrällä. Ulkomaalaisista opiskelijoista koituvaksi taloudelliseksi arvoksi arvioitiin 4 miljardia Ruotsin kruunua lukuvuonna 2020/21. Selvityksessä arvioitiin myös, että kansainväliset opiskelijat lisäävät vuosittain koulutetun työvoiman määrää 4 800 henkilöllä ja tuloverokertymää 1 300 miljoonalla kruunulla. Luku- vuodessa opiskelijoista koituvan kulutuksen arvoksi arvioitiin 1 400 miljoonaa kruunua.

Alankomaat

Alankomaiden valtion taloudellinen tutkimuslaitos Centraal Planbureau (CPB) on selvittänyt kansainvälisen opiskelijavaihdon vaikutuksia maan talouteen kustannus-hyötylaskelman avulla (Centraal Planbureau 2012). Selvityksen näkökulma poikkeaa edellä esitellyistä siten, että siinä on keskitytty opiskelijavaihdon taloudellisiin nettovaikutuksiin elinkaariajattelun avulla. Raportin mukaan ulkomaalaisista opiskelijoista Alankomaille kertyi vuonna 2011 arviolta 740 miljoonan euron taloudelliset hyödyt, joka vastaa 0,12 % BKT:sta. Vaikka ulkomaalaisten opiskelijoiden lisäys voi aiheuttaa kustannuksia koulutussektorille lyhyellä aikavälillä, se johtaa pidemmällä aikavälillä suurempiin verotuloihin, kun osa valmistuneista jää maahan asumaan ja tekemään töitä. Raportissa todetaan, että ulkomaalaisista korkeakouluopiskelijoista on taloudelle hyötyä, vaikka vain 2,5 % opiskelijoista jäisi valmistumisensa jälkeen maahan. Luvun arvioitiin Alankomaissa olevan tutkimushetkellä 19 prosenttia.

CPB:n laskelma on tehty huolellisesti: siinä otetaan huomioon ulkomaalaisten opiskelijoiden niin opiskelun aikaiset kuin myöhemmätkin vaikutukset. Opintojen aikaisia meno- ja tuloeriä ovat esimerkiksi valtion rahoitus yliopistoille, opintotuki, epäsuorat verot kulutuksesta sekä verot ja sosiaaliturvamaksut tuloista. Opiskelun jälkeisiä vaikutuksia syntyy, jos opiskelija jää opintojen jälkeen maahan asumaan. Tutkimuksessa huomioitiin, että maahan jäävät henkilöt kerryttävät valtiolle tuloja ja menoja esimerkiksi verojen maksun sekä sosiaalietuuksien ja julkisten palveluiden käytön myötä. Maksetut verot arvioitiin kulutuskyselytutkimuksen perusteella. Valmistuneiden ulkomaalaisten opiskelijoiden työmarkkinavaikutukset mallinnettiin impulssivastemallilla, jossa työvoima kasvaa valmistuneiden opiskelijoiden verran. Kansainvälisen opiskelijaliikkuvuuden elinkaaren aikaisissa nettovaikutuksissa huomioitiin myös Alankomaista koko elinkaaren aikana lähtevät opiskelijat, joiden vaikutusten oletettiin olevan yhtäläisiä ulkomaisten, Alankomaissa olevien opiskelijoiden vaikutusten kanssa, jolloin ei synny koulutuskustannuksia, mutta ei myöskään verotuloja tai sosiaaliturvakustannuksia.

3.3 Yhteenveto aiemmista selvityksistä

Edellä kuvattujen selvitysten perusteella koulutukseen liittyvien palveluiden ja tavaroiden vienti tuottaa merkittäviä tuloja selvitysten kohteena oleville maille. Tulosten vertailu maiden välillä on kuitenkin hankalaa, koska arvioinnin kohteena olevat erät sekä arviointiin käytetyt menetelmät ja aineistot vaihtelevat merkittävästi maittain. Esimerkiksi Uuden-Seelannin selvitykset kattavat kaikki koulutusviennin sektorit, kun taas Australiassa on rajauduttu tarkastelemaan vain koulutuspalveluiden vientiä ja Ruotsissa ja Alankomaissa ulkomaalaisten opiskelijoiden vaikutuksia. Toisaalta Uuden-Seelannin ja Australian selvityksissä sivuutetaan ulkomaalaisten opiskelijoiden maahan jäämisestä koituvat taloudelliset seuraamukset, joita on puolestaan arvioitu Ruotsissa ja Alankomaissa. Yhtä kaikki selvitysten tulokset paljastavat, että koulutusviennin taloudellisen arvon seuranta on kaikkialla maailmassa varsin puutteellista, sillä maiden tilastoviranomaiset keräävät säännöllisesti tietoa vain tietyistä koulutuspalvelujen viennin osa-alueista ja jättävät usein huomioimatta esimerkiksi ulkomailla sijaitsevan toiminnan ja koulutukseen liittyvän tavaraviennin sekä epäsuorat vaikutukset, jotka seuraavat erityisesti ulkomaalaisten opintojen aikaisesta ja jälkeisestä taloudellisesta toiminnasta.

4. SUOMALASEEN KOULUTUSVIENTIIN LIITTYVÄT AINEISTOT JA NIIDEN KUVAILEVA ANALYYSI

Suomessa koulutusviennin arvoon liittyviä tietoja on saatavilla Tilastokeskukselta, Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimivalta Education Finlandilta sekä tilastopalvelu Vipusesta. Tiedot ovat kuitenkin hajallaan, eivätkä yhdestä lähteestä kerätyt tiedot mahdollista kokonaiskuvan muodostamista koulutusviennin taloudellisesta arvosta. Niinpä tässä selvityksessä näitä tietoja on koottu yhteen ja jatkojalostettu karkean arvion tuottamiseksi koulutusviennin arvosta. Samalla on pyritty kartoittamaan tiedonkeruuseen liittyviä aukkoja.

Selvityksessä hyödynnettiin seuraavia aineistoja:

- Tilastokeskuksen tavaroiden ja palveluiden ulkomaankaupan vuositilasto 2013–2021
- Education Finlandin jäsenten tiedot vuosina 2017–2021
- Opetus- ja kulttuuriministeriön selvitys ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden lukuvuonna 2019–2020 maksamista lukuvuosimaksuista (OKM 2022)
- Tilastopalvelu Vipusen tiedot koti- ja ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määristä ja perustutkintokoulutuksen kustannuksista eri korkeakouluissa ja koulutusaloilla vuonna 2019
- Eurostudent VII -kyselyn tiedot ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden menoista ja tuloista vuonna 2019
- Tilastokeskuksen koko väestön kattavat yksilötason rekisteritiedot, ml. kansalaisuus-, tutkinto- ja tulotiedot, vuosina 2000–2019.

Seuraavaksi kuvaamme tarkemmin yllä luetellut aineistot ja niiden pohjalta tehdyt laskelmat ja analyysit.

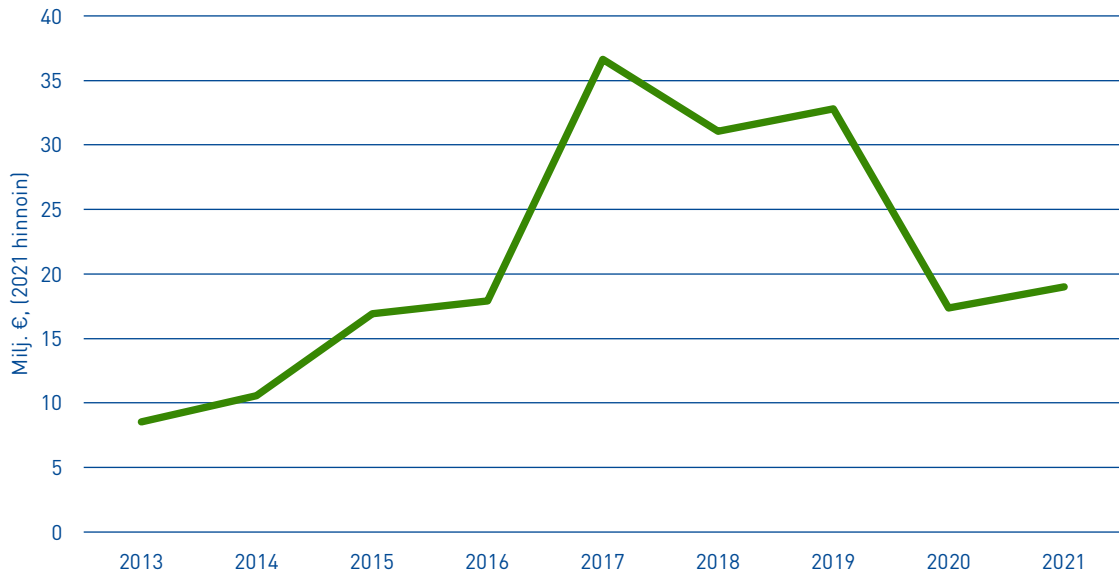
4.1 Tilastokeskuksen tiedot

Tilastokeskus seuraa koulutusvientiä osana tavaroiden ja palveluiden ulkomaankaupan tilastoa aluerässä ”SK22 Koulutuspalvelut” (ks. täyttöohje Tilastokeskus 2019). Tämä erä kattaa koulutukseen liittyvät palvelut ja opettajien palvelut, jotka koostuvat muun muassa verkossa, muissa applikaatioissa tai kanavissa annetusta opetuksesta sekä ulkomaalaisilta opiskelijoilta perityistä lukukausimaksuista. Erä ei sisällä Suomessa oleskeleville ulkomaalaisille tarjottua koulutusta, kuten turvapaikanhakijoiden peruskoulutusta. Erän tiedot saadaan kysymällä neljännesvuosittain 1 000 merkittävimmältä palvelujen ulkomaankauppaa käyvältä yritykseltä ja julkisyhteisöltä näiden ulkomaankaupasta erittäin jaoteltuna.⁴ Menetelmästä johtuen on mahdollista, että osa koulutuspalveluiden viennistä jää virallisten tilastojen ulkopuolelle.

Kuvassa 1 on esitetty Tilastokeskuksen arvioiman koulutuspalveluiden viennin arvon kehitys vuosina 2013–2021 siten, että vientierän arvo on muunnettu vastaamaan vuoden 2021 hintatasoa. Kuvasta nähdään, että koulutuspalvelujen vienti kasvoi 9 miljoonasta eurosta 37 miljoonaan euroon vuosina 2013–2017, mutta viennin arvo putosi koronapandemian aikana (2020–2021) noin puoleen edeltävästä tasostaan.

⁴ Menetelmistä lisää, ks. <https://www.stat.fi/keruu/pauln/>.

KUVA 1. KOULUTUSPALVELUJEN VIENNIN ARVON KEHITYS 2013–2021

Lähde: Kirjoittajien havainnollistus hyödyntäen Tilastokeskuksen tavaroiden ja palveluiden ulkomaankaupan tilastoa.

Tilastokeskuksen mittaama koulutuspalveluiden vienti kattaa vain osan koulutukseen liittyvästä palveluviennistä, eivätkä julkisesti saatavilla olevat tiedot tavaraviennistä mahdollista koulutukseen liittyvän tavaraviennin, kuten oppimateriaalien viennin, erottelemista muusta viennistä. Tilastokeskuksen luvanvaraisten yritystason aineistojen, kuten Tullin tavaravientitietojen ja yritysten tilinpäätöstietojen, avulla on teoriassa mahdollista päästä käsiksi joihinkin muihinkin koulutukseen liittyvän ulkomaankaupan eriin, mutta arviomme mukaan Tilastokeskuksen aineistot eivät tällä hetkellä yksinään mahdollista koko koulutusviennin kattavaa ja tarkkaa arviointia. Tilastokeskuksen tietoja olisi kuitenkin mahdollista käyttää täydentämään koulutusvientitoimijoille toteutetun kyselytutkimuksen tietoja. Tämä kysely- ja rekisteritietoja yhdistelevä menetelmä esitellään tarkemmin selvityksen johtopäätösluvun toisessa alaluvussa 6.2.

4.2 Tiedot Education Finlandin jäsenistä

Suomi on edistänyt koulutusvientiä vuodesta 2010 alkaen, jolloin laadittiin ensimmäistä kertaa kansalliset koulutusviennin strategiset linjaukset (OKM 2010). Vuodesta 2015 alkaen toiminnan kehittämistä on kuvattu ja suunnattu koulutusviennin tiekartoilla vuosille 2016–2019 (OKM 2016) ja 2020–2023 (Opetushallitus 2020) sekä tuettu kasvuohjelmatyöllä.

Education Finland on Opetushallituksen yhteydessä toimiva koulutusviennin edistämiseksi perustettu ohjelma, jonka tehtävänä on edistää suomalaisten koulutusvientiyriyten kansainvälistymistä. Se tarjoaa koulutusviennin toimijoille tietoa uusista liiketoimintamahdollisuuksista ja tukee suomalaisten yritysten kasvua yhdessä Team Finland -verkoston kanssa.

Education Finland -ohjelma on suunnattu koulutusviennin kasvuun tähtääville yrityksille, korkeakouluille, koulutuksen järjestäjille ja yhteisöille, joilla on koulutusviennin kasvutavoite. Sen jäsenenä on monipuolinen joukko alan toimijoita. Näiden tarkastelu tarjoaa mahdollisuuden koulutusviennin alle kuuluvan toiminnan kirjon ymmärtämiseen ja alan taloudellisen arvon määrittämiseen.

Tällä hetkellä (2022) Education Finland -ohjelmassa on mukana yhteensä 125 koulutusvientiiä harjoittavaa jäsentä, jotka toimivat monilla koulutuksen aloilla erikoistuen esimerkiksi koulutusuudistuksia tukevaan konsultointiin, koulukonsepteihin, työelämäkumppanuuksiin ja osaamisen kehitysohjelmiin, yrityskoulutuksiin, koulutusmatkoihin ja -vierailuihin, koulutuksen evaluointiin ja laadunvarmistukseen, oppimisympäristöihin, tutkintoihin ja pätevyysiin, opettajan koulutukseen ja koulutusjohtajuuteen sekä oppimismateriaaleihin ja koulutusteknologiaan.

Taulukossa 1 on esitetty Education Finland -ohjelman oma kuvaus koulutusviennin palvelualueista.

TAULUKKO 1. KOULUTUSVIENNIN PALVELUALUEET

Varhaiskasvatus ja esiopetus	Urheilu, liikunta ja hyvinvointi (valmennus)	Jatkuva oppiminen	Opetusteknologia ja digitaaliset palvelut
Päiväkotikonseptit		Koulutusreformien konsultointi	Arviointipalvelut
Perusopetus ja lukiokoulutus	Ammatillinen koulutus, tutkinnot ja tilauskoulutus	Opettajankoulutus	Yritysten henkilöstökoulutus ja koulutus osana muuta palvelu-/tavaravientiä
KV koulukonseptit		Koulujen kerhotoiminta	
Erityisopetus	Korkeakoulujen tutkinto-ohjelmat ja tilauskoulutus	Koulutusmatkailu ja leirikoulut	Kehitysmaaliiketoiminta
Koulutuksen infraratkaisut, oppimisympäristöt, oppikirjat ja -sisällöt			

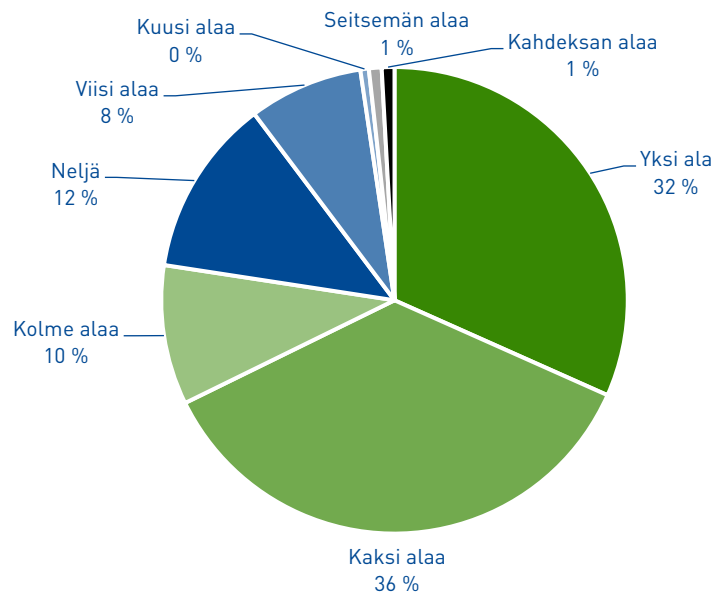
Lähde: Education Finland

Ohjelman jäsenten määrä on kasvanut kahdessa vuodessa vajaalla kahdeksalla prosentilla. Kuvasta 2 nähdään, että suurin osa jäsenyrityksistä toimi vuonna 2020 useammalla kuin yhdellä koulutusviennin osa-alueella.

Puolella jäsenistä on toimintaa erityisesti oppimateriaalien ja koulutusteknologian viennissä (ks. kuva 3). Suomessa kehitettyjä oppimateriaaleja tuotetaan varhaiskasvatuksesta aina yliopistojen käyttöön. Niitä myydään yksityishenkilöille, kouluille ja yrityksille sekä julkisen sektorin edustajille. Laadukasta oppimista ja oppimisen tehokkuutta parantavien sisältöjen lisäksi mm. digitaalisia aineistoja tuotetaan kohdistetummin lapsille muun muassa liittyen arkkitehtuuriin, ohjelmointiin/koodaamiseen sekä lukemiseen ja matematiikan opetteluun. Koulutusteknologian viennissä tärkeässä roolissa ovat oppimista tukevat ohjelmistot, erilaiset digitaaliset työkalut, verkkopalvelut, -alustat ja vastaavat ratkaisut.

Opettajankoulutus ja oppilaitoksen johtamiskoulutukset on toinen tyypillinen koulutusviennin osa-alue, jolle erilaisia palveluita tarjoaa 48 prosenttia jäsenistä. Suomalainen opettajan koulutus on kansainvälisesti kysyttyä ja erityisesti kysyntää on pedagogiselle erityisosaamiselle ja oppilaitosjohtamiselle. Toimijat kouluttavat ammattilaisia myös suomalaisten opinto-ohjelmien ja koulukonseptien saralla erikoistuen esimerkiksi optimaalisten oppimisympäristöjen luomiseen tai vaikkapa liikunnanohjaajien koulutukseen.

KUVA 2. EDUCATION FINLANDIN JÄSENTEN DIVERSIFIOITUMINEN LUKUMÄÄRÄLLISESTI ERI KOULUTUSVIENTIALOILLE 2020

Lähde: Kirjoittajien havainnollistus hyödyntäen Education Finlandin jäsenkyselyä vuodelta 2020.

Noin kolmasosa jäsenistä tarjoaa kokonaisia tutkintoja tai pätevyksiä. Tässä joukossa on edustettuna suurin osa kotimaisista yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Lähes 60 prosentilla tutkintojen tai pätevyksien tarjoajista on lupa myöntää korkea-asteen tutkintoja, kaksi kolmasosaa tarjoaa ammatillista koulutusta ja noin puolet tarjoaa ammatilliseen pätevyteen johtavaa koulutusta ja tutkintojen osia.

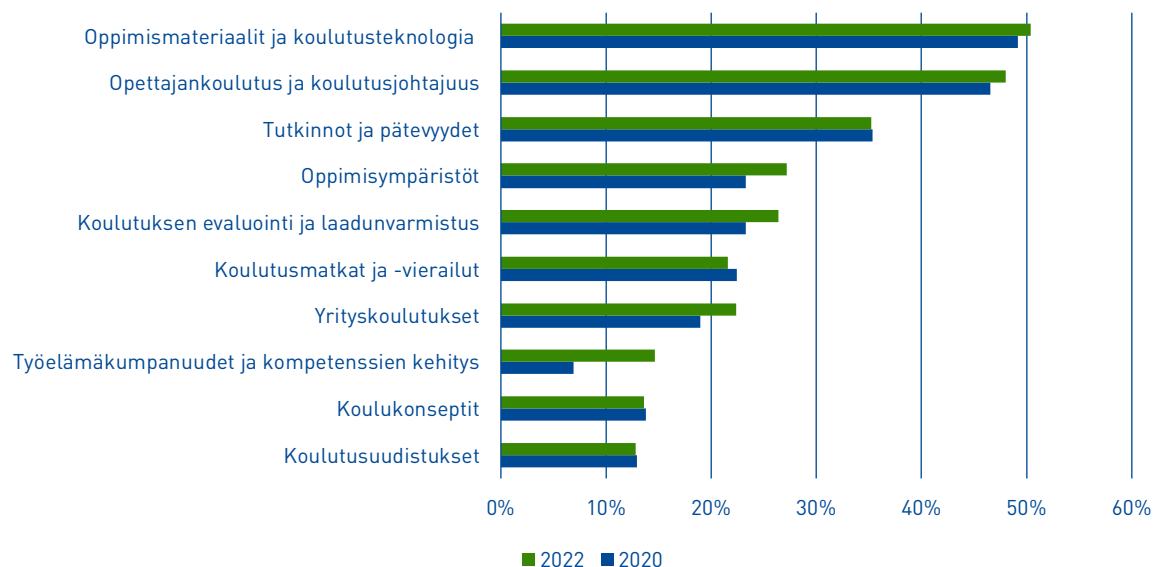
Uusia oppimisympäristöjä oppilaitoksille ja yrityksille tuottaa tai kehittää noin 27 prosenttia jäsenistä. Tässä hyödynnetään osaamista muun muassa arkkitehtuurin, kalusteiden, ergonomian, tilasuunnittelun ja häiriöttömyyden (ml. akustiset ratkaisut) alalla.

Koulutuksen evaluointia, tilaustutkimus- ja laadunvarmistuspalveluita tarjoaa runsas neljäsosa jäsenistä. Osa myös arvioi koulutuksen laatua kokonaisvaltaisesti oppimisen näkökulmasta ja tarjoaa siihen kehitettyjä sertifikaatteja.

Noin viidesosa jäsenistä järjestää ulkomaalaisille asiantuntijoille ja oppilasryhmille koulutusmatkoja ja vierailuja – muun muassa koulutuksellisia ekskursioita ja leirejä, joilla tutustutaan suomalaiseen koulutusjärjestelmään. Erityisesti Aasian maat ovat tämän osa-alueen tärkeä markkina. Koulutusviennin matkailupalveluita tuetaan myös Business Finland organisaatiossa osana Visit Finland -palvelua (*Educational Travel*). Erilaisia yrityskoulutuksia ja henkilöstökoulutusta tarjoaa viidesosa jäsenistä. Tähän sisältyy yrityksille suunnatut koulutus- ja kehittämispalvelut. Mukana on myös fasilitointikoulutusta, yrityskouluttajien koulutusta ja verkossa toteutettuja kursseja henkilöstölle.

Työelämäkumppanuuksia ja kompetenssien kehitystä tekee koulutusviennin parissa 15 prosenttia jäsenistä. Keskeisenä työssä on koulutuspalveluiden ja -ratkaisujen räätälöinti ja yhteiskehittäminen yhdessä partneriorganisaatioiden kanssa.

KUVA 3. EDUCATION FINLANDIN JÄSENTEN SUHTEELLINEN MÄÄRÄ KOULUTUSVIENNIN ERI OSA-ALUEILLA

Lähde: Kirjoittajien laatima kuvio käyttäen Education Finlandin julkaisemia tietoja (<https://www.educationfinland.fi/companies>). (Huom. kuviossa luvut eivät summaudu sataan, sillä yksi yritys voi toimia usealla osa-alueella.)

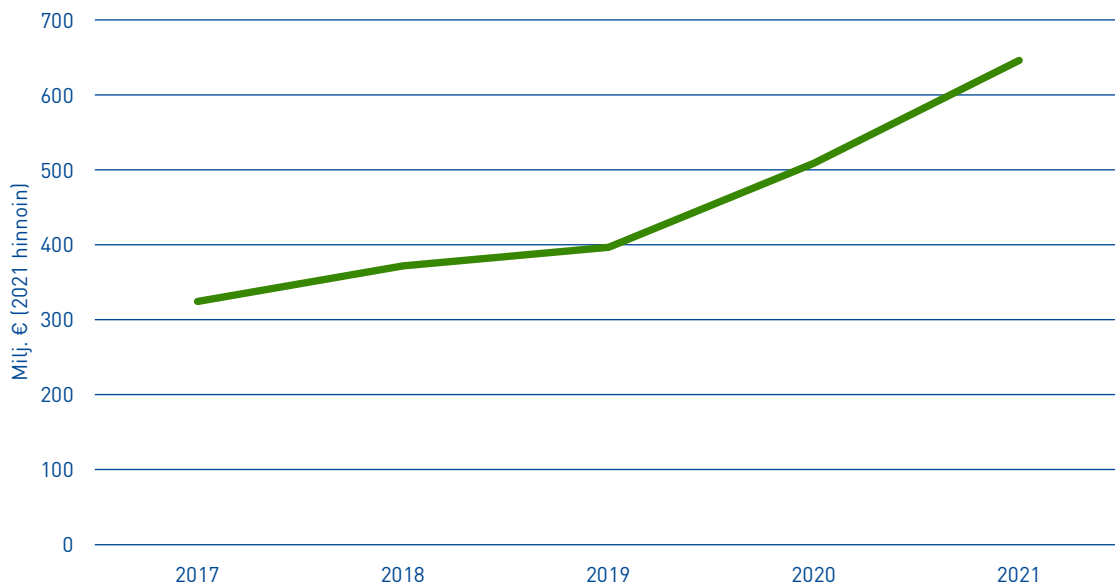
14 prosenttia jäsenistä tarjoaa suomalaisen kansainvälisen koulun palvelukonseptin vientiä. Näistä pääosa toimii perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen alueella yhdistäen suomalaista erityisosaamista paikallisiin vaateisiin.

Eri maiden koulutusuudistusten konsultointia harjoittaa 13 prosenttia jäsenistä. Tähän sisältyy muun muassa valtiollisten koulutusreformien tukeminen ja fasilitointi kehittyvissä maissa tai siirtymätalouksissa Afrikassa, Lähi-idässä ja Aasiassa.

Education Finlandin jäsenten koulutusviennin liikevaihto

Education Finland -ohjelma toteuttaa vuosittain jäsenkyselyn, jossa vastaajia pyydetään raportoimaan koulutusviennistä saamansa liikevaihdon arvo. Korkean vastausprosentin ansiosta (96 % vuonna 2022) kyselyn tulokset toimivat epävirallisesta luonteestaan huolimatta tällä hetkellä luotettavimpana tietolähteenä koulutusviennin volyyymista. Sen perusteella voidaan arvioida muun kuin ulkomaalaisten opiskelijoiden koulutukseen liittyvän koulutusviennin kokonaisarvoa Suomessa. Raportoitu koulutusviennin liikevaihto sisältää myös jonkin verran korkeakoulujen ulkomaalaisilta tutkinto-opiskelijoilta perimiä lukuvuosisaksuja, mistä aiheutuva vähäinen kaksoislaskenta on pyritty eliminoimaan laskelmassa koulutusviennin kokonaisarvosta (ks. alaluku 5.1). Kuvasta 4 nähdään, että vastaajien yhteenlasketussa koulutusviennin liikevaihdossa on tapahtunut viime vuosina selvää kasvua koronapandemiasta huolimatta: vuosina 2017–21 liikevaihto noin kaksinkertaistui 324 miljoonasta 656 miljoonaan euroon (ilmoitettuna vuoden 2021 hinnoin).

KUVA 4. EDUCATION FINLANDIN JÄSENTEN KOULUTUSVIENNIN LIIKEVAIHTO 2017–2021

Lähde: Kirjoittajien luoma kuva hyödyntäen Education Finlandin jäsenkyselytietoja.

Taulukossa 2 on raportoitu vuosien 2017 ja 2021 Education Finlandin jäsenkyselyn vastaajaorganisaatioiden määrä ja koulutusviennin liikevaihdon vuoden 2021 hintoihin muunnettu arvo liiketoiminnan sektorin (10 kpl) mukaan. Taulukosta nähdään, että liikevaihdon lisäksi myös vastaajien määrä kasvoi selvästi kyseisten kahden vuoden välillä: 87:stä 120 vastaajaan. Kokonaisliikevaihdon muutos ei kuitenkaan selity pelkästään suuremmalla vastaajamäärällä, vaan myös vastaajien keskimääräisessä koulutusviennin liikevaihdon arvossa havaitaan selvä 45 prosentin kasvu. Tarkasteltaessa koulutusviennin liikevaihdon jakautumista eri sektorien välillä huomataan, että siinä missä ”kustannustoiminta ja oppisisällöt” -sektorin vastaajia oli vain 3 kpl vuonna 2017 ja 4 kpl vuonna 2021, näiden toimijoiden osuus kyseisten vuosien koulutusviennin liikevaihdosta oli 281 miljoonaa euroa (86 %) ja 581 miljoonaa euroa (89 %). Tulokset viittaavat siis siihen, että suomalaisen koulutusviennin luoma suora arvolisä Suomen talouteen tulee tällä hetkellä pääasiassa oppimateriaalien ja sisältöjen ulkomaankaupasta.

TAULUKKO 2. KOULUTUSVIENNIN LIIKEVAIHTO SEKTOREITTAIN

Vastaajaorganisaation sektori	2017		2021	
	Kpl	MEUR	Kpl	MEUR
Korkeakoulu	16	12,9	23	22,7
Ammatillinen koulutus	12	1,8	15	1,1
Työelämälle suunnatut koulutuspalvelut (yksityiset)	4	6,8	7	3,2
Varhaiskasvatus	7	0,8	10	2,1
Perusopetuksen kehittäminen ml. koulukonseptit	5	11,8	5	9,8
Koulutusteknologia	26	3,9	24	8,7
Koulutus & konsultointi	4	1,9	24	8,1
Kustannustoiminta ja oppisisällöt	3	280,5	4	580,7
Oppimisympäristö	4	4,2	3	10,0
Koulutusmatkailu	6	0,9	5	0,1
Yhteensä	87	324	120	647

Lähde: Kirjoittajien taulukointi käyttäen Education Finlandin jäsenkyselyjä vuosilta 2018 ja 2022. (Huom. Luvut ovat miljoonissa euroissa vuoden 2021 hinnoin).

4.3 Tiedot ulkomaalaisista opiskelijoista

Edellä kuvatut Tilastokeskuksen ja Education Finlandin jäsenkyselyn aineistot soveltuvat lähinnä koulutukseen liittyvien palveluiden ja tavaroiden viennin tuottaman suoran arvonlisan arviointiin Suomessa. Koulutusviennin osa-alueista ulkomaalaisten opiskelijoiden Suomessa tapahtuvan kouluttamisen arvioiminen vaatii kuitenkin tuekseen monipuolisempia aineistoja, koska kyse on koulutustoiminnan lisäksi maahanmuutosta, jolla on monisyisiä vaikutuksia Suomen talouteen ja yhteiskuntaan. Ulkomaalaisiin opiskelijoihin liittyvien aineistojen tarkastelussa lähdetään liikkeelle suorista taloudellisia vaikutuksia kuvaavien aineistojen (lukuvuosimaksutulot ja koulutuksen resurssikustannukset) tarkastelusta ja edetään sitten toiminnan epäsuoria vaikutuksia kuvaaviin aineistoihin (opiskelijoiden menot ja tulot sekä valmistuneiden ulkomaalaisten tulot ja tulonsiirrot).

Tarkastelussa keskitytään korkeakoulujen ulkomaalaisiin tutkinto-opiskelijoihin, koska näitä koskevia kysely- ja rekisteriaineistoja on parhaiten saatavilla. Muuhun kuin tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistuvista henkilöistä ei ole saatavilla yhteismitallista tietoa. Tällaisen ryhmän muodostavat mm. korkeakoulujen kesäkouluihin tai täydennyskoulutuksena tarjottaviin koulutuksiin osallistuvat ulkomaiset henkilöt. Näiden koulutusten arviointi jätetään jatkoselvitysten kohteeksi.

Alla esiteltyihin laskelmiin perehtyessään on hyvä huomata, että tarkastelujen kohdejoukko on hieman erilainen arvioidusta erästä riippuen. Korkeakoulujen resurssikustannusten ja ulkomaalaisten opiskeluaikaisten menojen ja tulojen tarkastelussa keskitytään aiemman (Suhonen 2015) selvityksen tapaan korkeakoulujen perustutkinto-opiskelijoihin, joihin kuuluvat alempia ammattikorkeakoulututkintoja ja yliopistojen kandidaatin- ja maisterintutkintoja suorittavat henkilöt. Valmistumisen jälkeisten tulojen ja tulonsiirtojen tarkastelussa vastaavaa rajausta ei ole tehty, ja mukana tarkastelussa ovat myös jatkotutkintoja (ylempi ammattikorkeakoulututkinto, lääkärin erikoistumiskoulutus ja tutkijakoulutus) suorittaneet ulkomaalaiset. Kertyneiden lukuvuosimaksujen tuotossa voi olla perustutkinto-opiskelijoiden maksamien lukuvuosimaksujen lisäksi mukana pieni määrä ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavilta perittyjä maksuja.

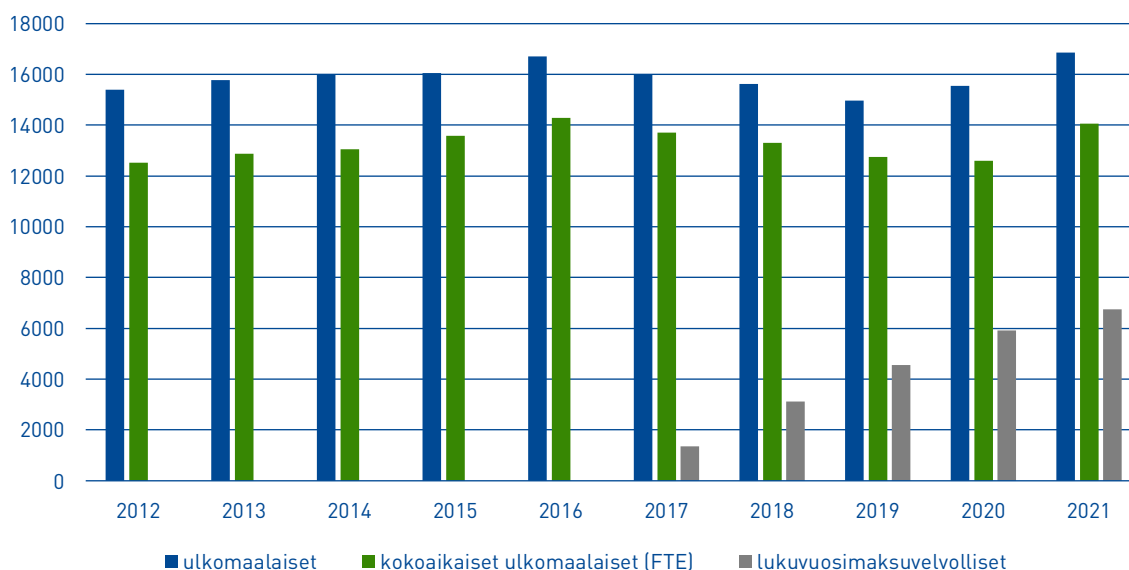
Korkeakoulujen lukuvuosimaksujen tuotot

Suomen talous ja julkinen sektori hyötyvät suoraan ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden kouluttamisesta toiminnasta kertyvien lukuvuosimaksutulojen kautta. Vuodesta 2017 alkaen suomalaiset korkeakoulut on velvoitettu perimään lukuvuosimaksuja muiden kuin Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvien maiden kansalaisilta. Maksun vähimmäismäärä on 1 500 euroa lukuvuodessa. Tämä on laissa säädetty, ja maksun perimiseen liittyvistä järjestelyistä päättää korkeakoulu (Ammattikorkeakoululaki 932/2014, Yliopistolaki 558/2019).

Kuvassa 5 on esitetty ulkomaalaisten perustutkinto-opiskelijoiden (tavoitetutkintona AMK-tutkinto, alempi yliopistotutkinto tai ylempi yliopistotutkinto) volyymin sekä kokoaikaisien ulkomaalaisten opiskelijoiden ja lukuvuosimaksullisten määrän kehitys vuosina 2012–21 tilastopalvelu Vipusen tietojen mukaan. Luvuista nähdään, että ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän pitkään jatkunut kasvu päättyi ja kääntyi hienoiseen laskuun vuonna 2017, jolloin EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukuvuosimaksut otettiin käyttöön. Pienimmillään ulkomaalaisia opiskelijoita oli vuonna 2019, jolloin korkeakouluissa oli 1 728 ulkomaalaista opiskelijaa vähemmän kuin vuonna 2016 (16 710). Pandemiavuosina 2020–21 ulkomaalaisten opiskelijoiden määrässä on kuitenkin nähtävissä orastavaa kasvua, ja vuonna 2021 volyymi oli jo kasvanut 16 863 opiskelijaan. Samalla kuvassa 5 on näkyvillä voimakas

positiivinen trendi lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden määrässä, ja heidän osuutensa ulkomaalaisopiskelijoista kasvoi 8 prosentista 40 prosenttiin vuosina 2017–2021.

KUVA 5. YLIOPISTOJEN JA AMMATTIKORKEAKOULUJEN ULKOMAALAISTEN PERUSTUTKINTO-OPISKELIJOIDEN JA LUKUVUOSIMAKSUVELVOLLISTEN MÄÄRÄ 2012–2021

Lähde: Kirjoittajien havainnollistus käyttäen Tilastopalvelu Vipusen aineistoja.

Korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointiryhmä on tuottanut raportin, jossa on selvitetty muun muassa lukuvuosimaksujärjestelmästä saatavia taloudellisia tuottoja (OKM 2022). Lukuvuosimaksujen tuottoa on arvioitu kaikille korkeakouluille suunnatun kyselyn avulla. Lukuvuonna 2019–2020 lukuvuosimaksujen suuruus vaihteli ammattikorkeakouluissa 4 000 euron ja 11 700 euron välillä ja yliopistoissa 5 000 ja 18 000 euron välillä. Tyypillisimmät lukuvuosimaksut ammattikorkeakouluissa olivat 6 000 ja 8 000 euroa ja yliopistoissa 8 000, 10 000 ja 12 000 euroa.

Seuranta- ja arviointiryhmän selvityksessä on raportoitu lukuvuosimaksuista korkeakouluille kertyvä brutto- ja nettotuotto. Bruttotuotolla tarkoitetaan kokonaistuloa, joka saataisiin, mikäli maksuvelvolliset maksaisivat täyden lukuvuosimaksun. Lukuvuosimaksusta voi kuitenkin saada kokonaan tai osittain vapautuksen, ja lisäksi korkeakoulut palauttavat osan kerätyistä lukuvuosimaksuista takaisin opiskelijoille apurahojen muodossa. Lukuvuoden 2019–2020 lukuvuosimaksujen bruttotuotto oli 42,7 miljoonaa euroa. Myönnettyjen vapautusten ja apurahojen määrä oli 29,5 miljoonaa euroa, jolloin lukuvuosimaksujärjestelmän nettotuotto korkeakouluille oli 14,2 miljoonaa euroa.

Omassa selvityksessämme tarkastelimme myös vaihtoehtoista tapaa korkeakoulujen keräämien lukuvuosimaksutulosten arviointiin. Tämä perustuu Opintopolun tietoihin hakukohdekohtaisista lukuvuosimaksuista ja tilastopalvelu Vipusen tietoihin lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden määristä. Jakamalla sekä lukuvuosimaksut että maksuvelvollisten määrät korkeakoulujen kansallisen koulutusluokituksen mukaisille koulutusaloille (koulutusalataso 3) voidaan suhteellisen luotettavasti selvittää lukuvuosimaksukertymä eri korkeakouluyksiköissä ilman kyselytutkimuksen tekemistä. Vastaavaa menetelmää on käytetty tuoreessa ruotsalaisseelvityksessä (WSP Sweden 2022). Menetelmä näyttää tuottavan varsin tarkkoja laskelmia: lukuvuonna 2019–2020 arvioitu lukuvuosimaksukertymä oli 40,7 miljoonaa euroa, kun se korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointiryhmän

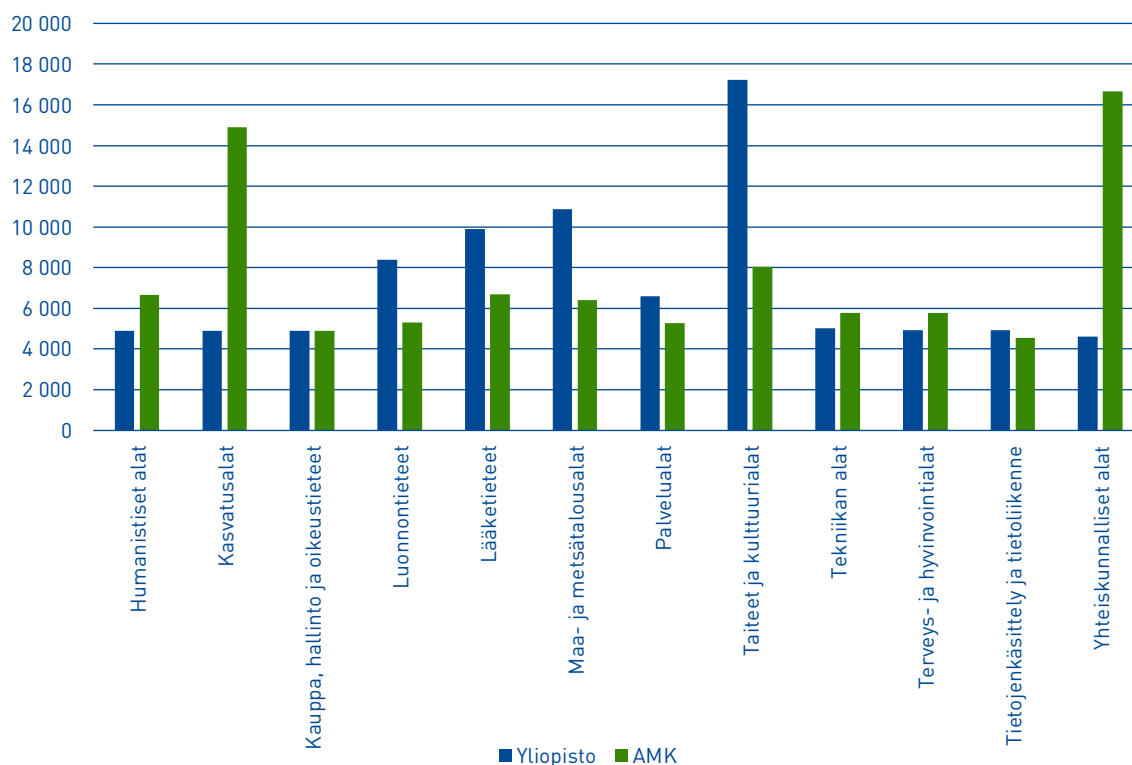
raportin mukaan oli 42,7 miljoonaa euroa. Ongelmana lähestymistavassa on, ettei sillä saada tietoa lukuvuosimaksuista myönnettyistä vapautuksista tai lukuvuosimaksun maksamista varten myönnettyistä apurahoista. Nämä tiedot ovat oleellisia lukuvuosimaksujen tuottaman arvonlisän ja julkisen sektorin ansaitsemien nettotulojen arvioinnissa.

Korkeakoulujen resurssikustannukset

Ulkomaalaisten opiskelijoiden kouluttamisesta koituvia kustannuksia korkeakouluille arvioidaan tässä keskimääräisten kustannusten menetelmällä Suhosen (2015) aiemman selvityksen tapaan. Tietyn korkeakoulun tietyn koulutusalan keskimääräiset yksikkökustannukset saadaan jakamalla koulutusyksikön perustutkintokoulutuksen kustannukset yksikön FTE-luvulla eli kokopäiväisten opiskelijoiden lukumäärällä. Ulkomaalaisten opiskelijoiden koko korkeakoulujärjestelmälle aiheuttamat kustannukset saadaan kertomalla keskimääräiset yksikkökustannukset ulkomaalaisten opiskelijoiden FTE-lukumäärällä ja summaamalla ne yhteen. Ulkomaalaisten opiskelijoiden keskimääräiset yksikkökustannukset saadaan arvioidua laskemalla ulkomaalaisten opiskelijoiden määrällä painotettu keskiarvo koulutusyksiköiden yksikkökustannuksista. Käytetty aineisto on lukuvuodelta 2019–20.

Kuvassa 6 on esitetty kaikkien korkeakouluopiskelijoiden aiheuttamat keskimääräiset yksikkökustannukset opiskelijamäärällä painotettuina. Keskimääräinen korkeakouluopiskelijan yksikkökustannus oli 5 913 euroa vuodessa lukuvuonna 2019–20, mutta kuvista huomataan, että kustannukset vaihtelevat voimakkaasti alojen välillä. Yliopistoissa pienimmät kustannukset (4 625 euroa vuodessa) syntyvät yhteiskunnallisten alojen opiskelijoista ja suurimmat taiteiden ja kulttuurialojen opiskelijoista (17 240 euroa). Ammattikorkeakouluissa yksikkökustannukset ovat korkeimmat yhteiskunnallisilla aloilla (16 645 euroa) ja kasvatusaloilla (14 890 euroa) ja pienimmät tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen alalla (4 560 euroa).

KUVA 6. YLIOPISTOJEN JA AMMATTIKORKEAKOULUJEN KESKIMÄÄRÄISET YKSIKKÖKUSTANNUKSET KOULUTUSALOITTAIN VUONNA 2019

Lähde: Kirjoittajien laskelmat tilastopalvelu Vipusen tietojen pohjalta.

Keskimääräisten kustannusten menetelmällä arvioiden ulkomaalaisesta opiskelijasta korkeakouluille aiheutuva keskimääräinen yksikkökustannus oli 5 442 euroa ja ulkomaalaisten opiskelijoiden kokonaiskustannus 69,6 miljoonaa euroa vuonna 2019.

Ulkomaalaisten opiskelijoiden elinkustannukset ja tulot

Siinä missä lukuvuosimaksut ja resurssikustannukset edustavat suoraan korkeakoulujen tuloina ja menoina ilmeneviä ulkomaalaisten kouluttamisen vaikutuksia, lasketaan ulkomaalaisten opiskelijoiden opiskeluaikainen ja opiskelujen jälkeinen kulutus ja työteko toiminnan epäsuoriin vaikutuksiin. Ulkomaalaisten opiskelijoiden opiskeluaikaista taloudellista toimintaa arvioidaan tässä selvityksessä *Deutsches Zentrum für Hochschul- und Wissenschaftsforschung GmbH*:n tekijöille toimittaman Eurostudent VII -kyselytutkimusaineiston tietojen avulla.⁵ Tämä vastaa Suhosen (2015) aiemman selvityksen analyysiä, joka perustui Opiskelijatutkimus 2014 -aineistoon. Kyselyssä on kartoitettu muun muassa eri opiskelijaryhmien tulojen ja menojen rakennetta vuonna 2019. Kyselyn otokseen kuuluvien 600 ulkomaalaisen opiskelijan keskimääräiset kuukausittaiset menot ja tulot on kerätty alla olevaan taulukkoon (Taulukko 3), ja niistä kertyvät vuosittaiset verotulot per opiskelija on laskettu kutakin erää vastaavalla arvioidulla arvonlisä- tai ansiotuloveroprosentilla. Keskimääräiset opiskelija-kohtaiset luvut on tämän jälkeen kerrottu kokoaikaisten ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden lukumäärällä (FTE) Suomessa vuonna 2019 (12 762). Näin saadaan karkea arvio ulkomaalaisten opiskelijoiden kulutuksen kokonaisarvosta sekä opiskelijoilta saatavasta verokertymästä vuodessa.

TAULUKKO 3. SUOMESSA ASUVIEN ULKOMAALAISTEN OPISKELIJOIDEN ELINKUSTANNUKSET JA TULOT SEKÄ ARVIO NIISTÄ KERTYNEISTÄ TULONSIIRROISTA VUONNA 2019

	Kuukaudessa (otos-keskiarvo)	Vuodessa [arvio]	Arvioitu veroaste	Tulonsiirtojen vuosikertymä, 12762 opiskelijaa [FTE]
Menot				
Asumiskustannukset	357	4285		
Ruoka	246	2946	14 %	5 263 559
Liikenne	67	800	24 %	2 451 529
Viestintä	24	293	24 %	896 811
Terveyskulut	18	217	10 %	277 191
Velanmaksu	44	526		
Lastenhoito	26	306	24 %	937 241
Harrastukset ja vapaa-aika	63	750	24 %	2 297 160
Muut elinkustannukset	79	942	24 %	2 885 233
Tulot				
Ansiotyö	712	8544	9 %	9 486 352
Opintoraha	115	1385		17 672 818
Vanhemmilta saatu tuki	279	3353		
Muut tulot	110	1320		

Lähde: Kirjoittajien Eurostudent VII -aineiston (N = 600) pohjalta tekemät laskelmat.

5 Ks. <https://database.eurostudent.eu/drm/>.

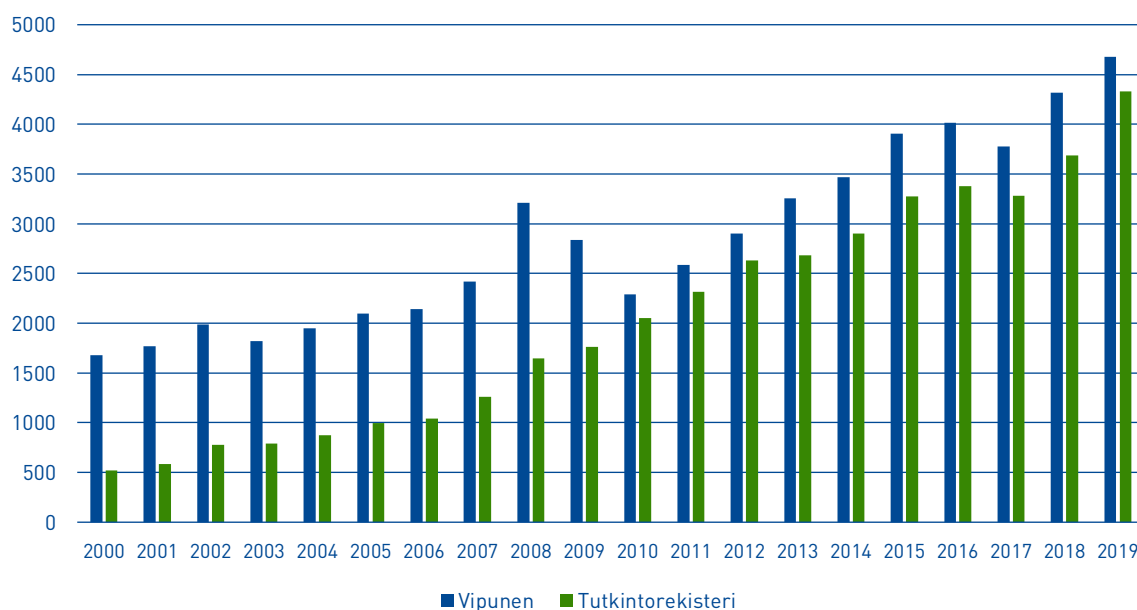
Bruttona keskimääräiseltä ulkomaalaiselta opiskelijalta kerätään 1 693 euroa arvonnalis- ja ansiotuloveroja, joka tuottaa julkisen sektorin kokonaisverotuloksi 24,5 miljoonaa euroa. Keskimääräinen ulkomaalainen opiskelija saa valtiolta 115 euroa kuukaudessa tukia, mikä tarkoittaa vuositasolla 17,6 miljoonan euron vuosittaista tulonsiirtoa opiskelijoille. Kun tämän vähentää opiskelijoilta kerätyistä veroista, vaikutus julkiselle sektorille on vuositasolla 6,8 miljoonaa euroa ylijäämäinen.

Ulkomaalaisten opiskelijoiden valmistumisen jälkeiset taloudelliset vaikutukset

Ulkomaalaisten opiskelijoiden opiskelunaikaisten talousvaikutusten lisäksi on perusteltua tarkastella myös valmistuneiden opiskelijoiden vaikutuksia, sillä korkeakoulutetut ulkomaalaiset ovat potentiaalisesti merkittävä verotulojen ja työvoiman lähde. Mathiesin ja Karhusen (2021) mukaan hyvät työmarkkinamahdollisuudet ja perhesiteet lisäävät todennäköisyyttä jäädä maahan valmistumisen jälkeen ja 74 % kandidaatintutkinnon, 67 % maisterintutkinnon ja 65 % tohtorintutkinnon Suomessa suorittaneista ulkomaalaisista asuikin edelleen Suomessa kolme vuotta valmistumisen jälkeen.

Tässä selvityksessä tarkastellaan Suomessa valmistuneiden ja maassa valmistumisen jälkeen asuneiden ulkomaalaisten tuloja sekä saatuja ja maksettuja tulonsiirtoja Tilastokeskuksen luvanvaraisten yksilötason rekisteriaineistojen avulla. Aineisto kattaa vuosina 2000–2019 ammattikorkeakoulusta tai yliopistosta valmistuneet tutkintorekisteristä löytyvät ulkomaalaiset. Kuvassa 7 on esitetty rinnakkain Tutkintorekisteristä laskettu ja tilastopalvelu Vipusessa raportoitu valmistuneiden ulkomaalaisten määrä valmistumisvuoden mukaan. Tutkintorekisterin ja Vipusen luvut eroavat jonkin verran toisistaan erityisesti sen vuoksi, että isoa osaa vuosina 2000–2009 valmistuneista ulkomaalaisista ei pystytä tunnistamaan Tutkintorekisterin perusteella, koska heiltä puuttuvat henkilötunnukset. Vuodesta 2010 alkaen Vipusen ja Tutkintorekisterin luvut ovat selvästi lähempänä toisiaan johtuen ulkomaalaisille korkeakouluopiskelijoille myönnettyjen henkilötunnusten yleistymisestä.

KUVA 7. VALMISTUNEET ULKOMAALAISET AINEISTOLÄHTEEN MUKAAN 2000–2019

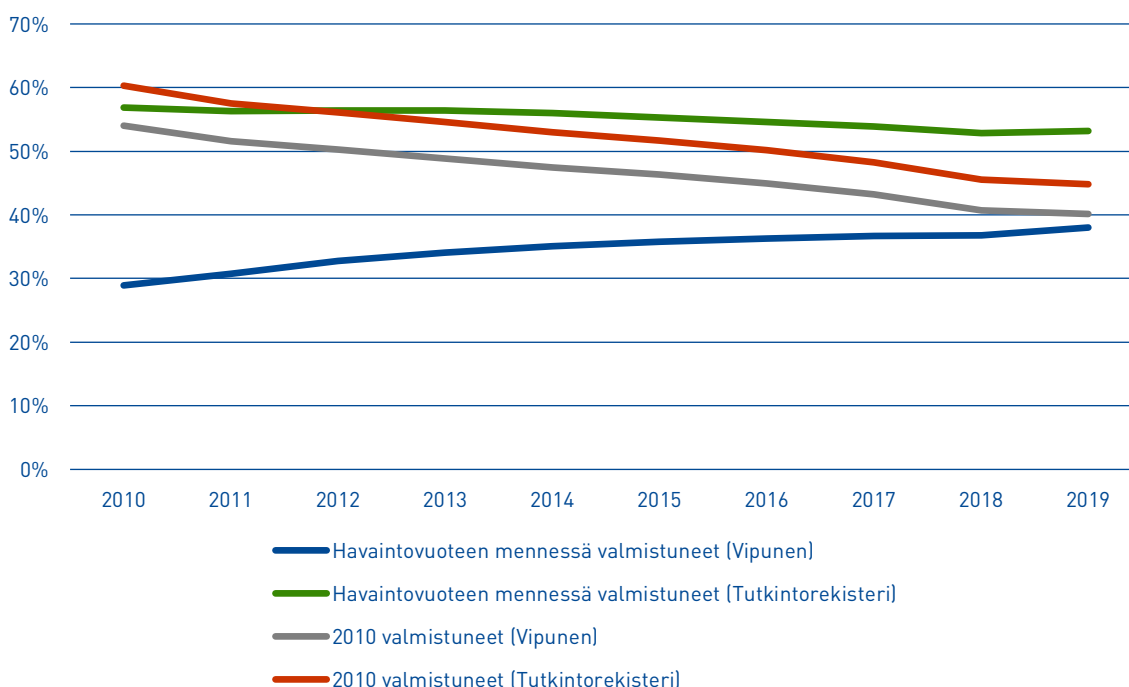

Lähde: Tilastopalvelu Vipunen ja kirjoittajien Tilastokeskuksen rekisteriaineistoihin perustuvat laskelmat.

Kuva 8 kertoo, kuinka monelle valmistuneelle ulkomaalaiselle löydetään positiivinen käytettävissä oleva rahatulo (palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot vähennettynä maksetuilla tulonsiirroilla ja lisättyinä saaduilla tulonsiirroilla) vuosina 2010–19. Kuvassa tarkastellaan kaikkia tarkasteluajankohtaan mennessä valmistuneita sekä erikseen vuonna 2010 valmistuneita eri vuosina. Koska Suomessa oleskeleville pääsääntöisesti havaitaan käytettävissä oleva rahatulo, kuva antaa viitettä siitä, kuinka moni valmistuneista on jäänyt Suomeen opintojen jälkeen. Arvioon liittyy kuitenkin epätarkkuutta johtuen siitä, ettei kaikilla ulkomaalaisilla opiskelijoilla ole ollut henkilötunnusta valmistumishetkellä: osa ilman henkilötunnusta valmistuneista on todennäköisesti jäänyt maahan ja ovat siten mukana Tilastokeskuksen rekisteriaineistoissa, mutta heitä ei voida Tutkintorekisterin tietojen perusteella tunnistaa Suomessa opiskelleiksi. Tämän ongelman vuoksi erityisesti tilastopalvelu Vipusessa raportoituihin valmistuneiden ulkomaalaisten kokonaismääriin suhteutettuna maahan jäämisen todennäköisyys todennäköisesti aliarvioidaan selvästi.

Kuvasta 8 havaitaan, että tuloja omaavien henkilöiden osuus Tutkintorekisterin perusteella tunnistetuista entisistä ulkomaalaisopiskelijoista vaihteli vuodesta riippuen 53–57 prosentin välillä. Tarkasteltaessa vain vuonna 2010 valmistuneita nähdään puolestaan, että valmistumisvuonna 60 prosentille ulkomaalaisista löydetään tuloja, mutta tämä osuus laskee kymmenessä vuodessa 45 prosenttiin. Tulokset joka tapauksessa osoittavat Mathiesin ja Karhusen (2021) aiempien tulosten tapaan, että merkittävä osa ulkomaalaisista opiskelijoista oleskelee myös valmistumisen jälkeen Suomessa. Näin ollen valmistuneilla voidaan odottaa olevan merkittäviä vaikutuksia myös Suomen talouteen.

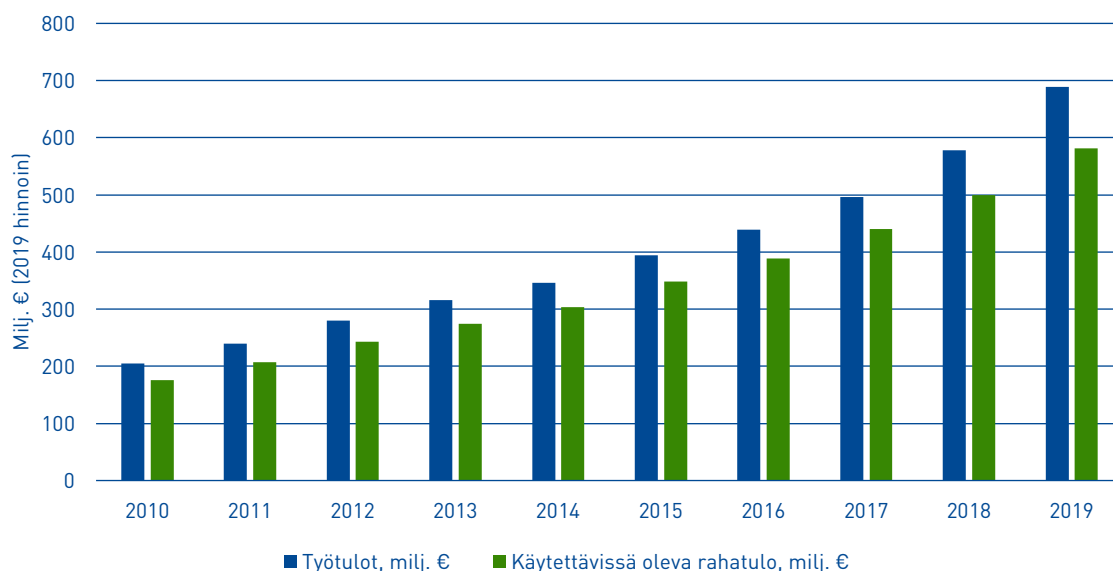
KUVA 8. OSUUS VALMISTUNEISTA, JOLLE HAVAITAAN POSITIIVINEN KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA RAHATULO 2010–2019

Lähde: Tilastopalvelu Vipunen ja kirjoittajien Tilastokeskuksen rekisteriaineistoihin perustuvat laskelmat.

Valmistuneiden ulkomaalaisten taloudellisen vaikutuksen suuruus ilmenee kuvasta 9, jossa on esitetty vuosina 2000–2019 valmistuneiden ulkomaalaisten opiskelijoiden yhteenlasketujen työtulojen eli palkka- ja yrittäjätulojen sekä käytettävissä olevien rahatulojen kehitys vuosina 2010–2019. Kuvasta nähdään, että valmistuneiden määrän kasvaessa näiden taloudellinen merkitys on monikertaistunut tarkastelujakson aikana: yhteenlasketut työtulot kasvoivat 204 miljoonasta 689 miljoonaan euroon ja yhteenlasketut käytettävissä olevat rahatulot 176 miljoonasta 581 miljoonaan euroon.

KUVA 9. VUOSINA 2000–2019 VALMISTUNEIDEN ULKOMAALAISTEN YHTEENLASKETUT TYÖTULOT VALMISTUMISVUODESTA ETEENPÄIN

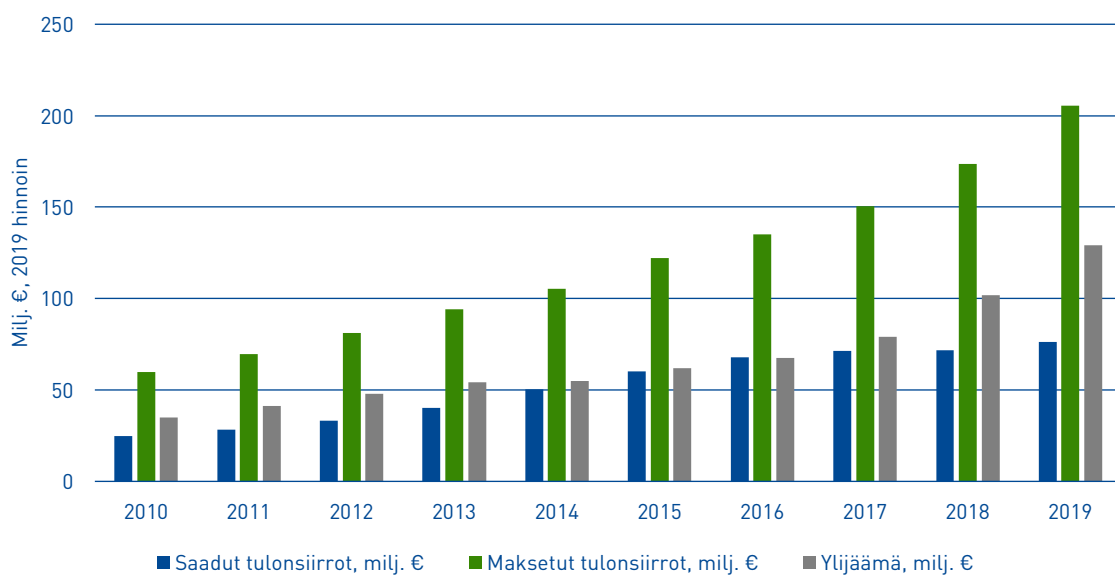
Lähde: Kirjoittajien Tilastokeskuksen rekisteriaineistoihin perustuvat laskelmat.

Kuvassa 9 raportoiduilla valmistuneiden työtuloilla on luonnollisesti myös merkitystä julkiselle taloudelle tuloista maksettujen verojen ja veroluonteisten maksujen muodossa. Kuvassa 10 puolestaan on esitetty kaikkien valmistuneiden maksamien ja saamien tulonsiirtojen sekä nettotulonsiirtojen kokonaismäärä vuosina 2010–2019. Saaduilla tulonsiirroilla tarkoitetaan esimerkiksi eläkkeitä ja muita sosiaaliturvaetuuksia ja sosiaaliavustuksia. Maksetut tulonsiirrot taas koostuvat pääasiassa välittömistä veroista ja sosiaaliturvamaksuista sekä eläke- ja työttömyysvakuutusmaksuista. Maksettujen ja saatujen tulonsiirtojen erotus voidaan näin ollen nähdä julkisen sektorin nettoylijäämänä.

Kuvasta 10 nähdään, että tulonsiirtojen ylijäämä oli positiivinen koko tarkasteluvälillä ja kasvoi valmistuneiden määrän kasvun seurauksena. Vuonna 2019 valmistuneiden maksamien tulonsiirtojen määrä ylsi 206 miljoonaan euroon saatujen tulonsiirtojen ollessa 76 miljoonaa euroa. Näin ollen vuoden 2019 tulonsiirtojen ylijäämä oli 129 miljoonaa euroa.

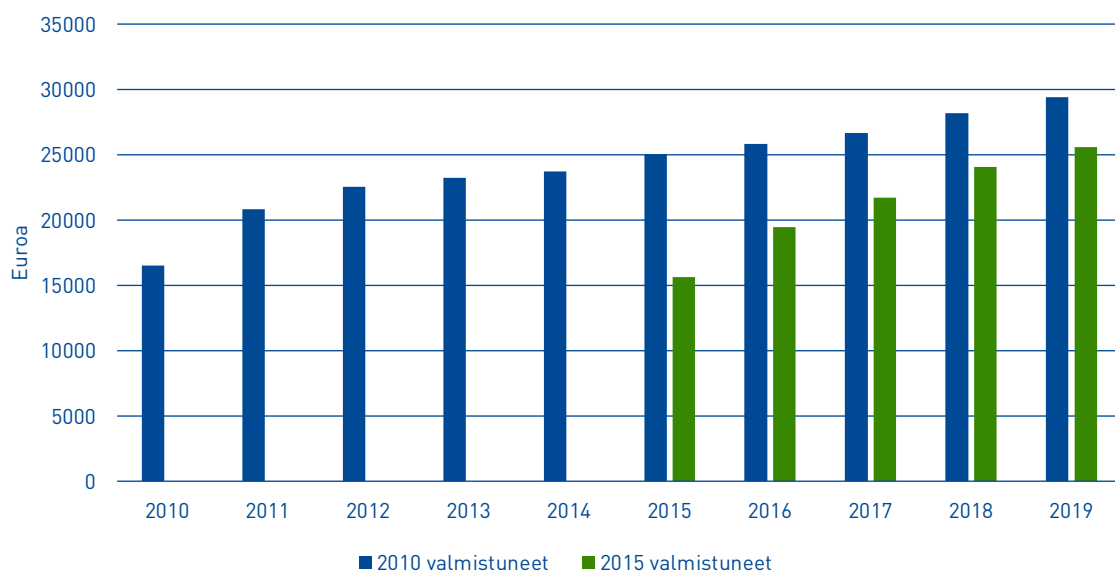
Selvityksessä tarkasteltiin myös erikseen vuosina 2010 ja 2015 valmistuneiden ulkomaalaisten kohortteja. Kuvassa 11 on esitetty molempien kohorttien keskimääräisten käytettävissä olevien rahatulojen kehitys viime vuosikymmenellä. Valmistuneiden tulot ovat pienimmillään valmistumisvuonna ja kasvavat tämän jälkeen vuosi vuodelta, mikä voi olla seurausta valmistuneiden ajan mittaan parantuvasta kiinnittymisestä työmarkkinoille, työkokemuksen karttumisesta ja verraten matalatuloisten ulkomaalaisten maastamuutosta. Huomionarvoista on, että 2015 valmistuneella kohortilla tulojen kehitys näyttäisi olleen vuonna 2010 valmistuneita selvästi nopeampaa.

KUVA 10. VUOSINA 2000–2019 VALMISTUNEIDEN ULKOMAALAISTEN SAADUT JA MAKSETUT TULONSIIRROT VALMISTUMISVUODESTA ETEENPÄIN

Lähde: Kirjoittajien Tilastokeskuksen rekisteriaineistoihin perustuvat laskelmat.

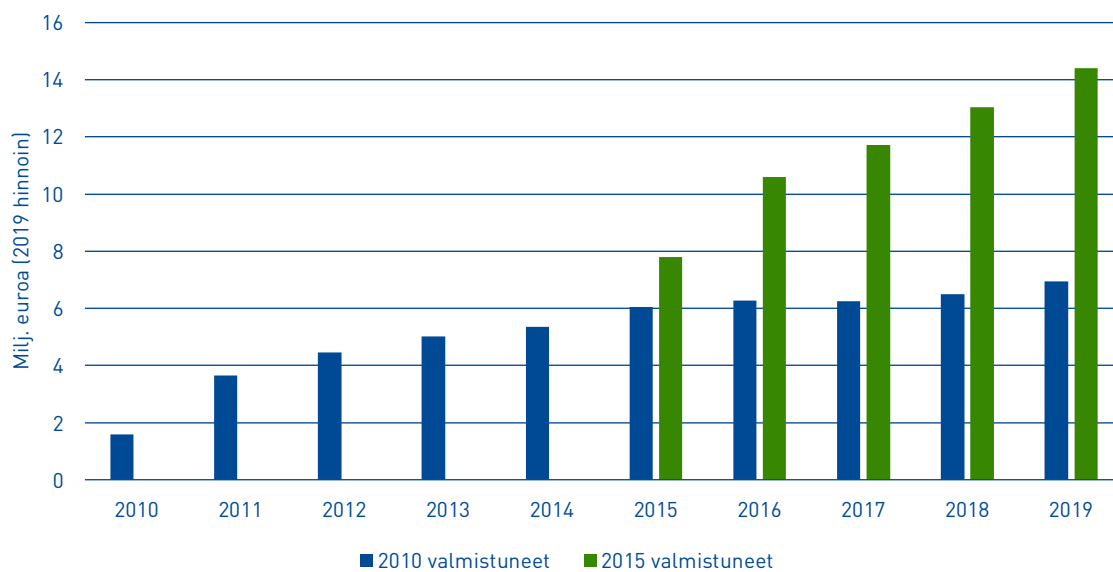
KUVA 11. VUOSINA 2010 JA 2015 VALMISTUNEIDEN ULKOMAALAISTEN KESKIMÄÄRÄINEN KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA RAHATULO, EUROA

Lähde: Kirjoittajien Tilastokeskuksen rekisteriaineistoihin perustuvat laskelmat. Huom. otos on rajattu positiivisia tuloja havaintovuonna ansainneisiin henkilöihin.

Kuvassa 12 tarkastellaan vuosina 2010 ja 2015 valmistuneiden nettotulonsiirtojen kehitystä vuosina 2010–2019. Kuten verotettavien ansioidenkin kohdalla, tulonsiirtojen ylijäämä on pienimmillään valmistumisvuonna. Tulonsiirtojen ylijäämä on kuitenkin jo valmistumisvuonna positiivinen molemmissa valmistuneiden kohorteissa. Myös tulonsiirtoja tarkastellessa vuonna 2015 valmistunut kohortti näyttäisi pärjänneen paremmin. Vuonna 2019 myöhemmin valmistuneen kohortin tulonsiirtojen ylijäämä oli yhteensä 14,4 miljoonaa euroa, kun viisi vuotta aiemmin valmistuneilla se oli 6,9 miljoonaa euroa.

KUVA 12. VUOSINA 2010 JA 2015 VALMISTUNEIDEN ULKOMAALAISTEN MAKSAMAT TULONSIIRROT VÄHENNETTYNÄ SAADUILLA TULONSIIRROILLA (JULKISEN SEKTORIN YLIJÄÄMÄ)

Lähde: Kirjoittajien Tilastokeskuksen rekisteriaineistoihin perustuvat laskelmat.

5. ARVIOITA KOULUTUSVIENNIN TALOUDELLISESTA ARVOSTA

5.1 Koulutusviennin arvonlisä

Edellä esitettyjä tietoja hyödyntäen on mahdollista esittää arvioita koulutusviennin ja sen eri sektorien kokonaisarvosta Suomen taloudelle. Taulukossa 4 on esitetty arvioita koulutusviennin tuottamasta arvonlisästä eli vaikutuksesta Suomen kokonaistuotantoon vuosina 2019 ja 2021. Arvio pohjautuu kolmeen eri aineistolähteeseen: Education Finlandin jäsenten toimintaan, Tilastokeskuksen tavaroiden ja palveluiden ulkomaankaupan tilastoon ja ulkomaalaisista tutkinto-opiskelijoista kerättyihin tietoihin. Tulokset nojaavat pääasiassa luvussa 3.1 kuvattuun menoperusteiseen arviointiin ja Tilastokeskuksen panos-tuotos-taulukoista saataviin tietoihin eri toimialojen välisistä riippuvuussuhteista.

Education Finlandin jäsenkyselyn tulosten perusteella tunnistetun koulutusvientitoimijoiden joukon yhteenlaskettu koulutusviennin liikevaihto oli 647 miljoonaa euroa vuonna 2021. Liikevaihdosta seuraavan arvonlisän selvittämiseksi alaluvun 4.1 taulukossa 2 esitetyt jäsenten sektorit jaetaan ensin karkeasti neljän eri toimialan alle: kustannustoimintaan, tietojenkäsittelypalveluun, arkkitehti- ja insinööripalveluihin ja koulutukseen. Tämän jälkeen Tilastokeskuksen raportoimien tuotannon panoskertoimien avulla kullekin toimialalle saadaan arvio siitä, kuinka suuri osuus liikevaihdosta kuluu välituotteiden ostoihin ja kuinka suuri osuus siitä on arvonlisää. Esimerkiksi koulutuksen toimialalla välituotteiden osuus lopputuotteiden arvosta on 28 prosenttia, minkä vuoksi voidaan arvioida, että tämän toimialan 47 miljoonan euron vienti tuottaa suoraa arvonlisää 34 miljoonaa euroa. Tällä menetelmällä koko koulutusvientisektorin tuottaman arvonlisän arvioidaan olleen 294 miljoonaa euroa vuonna 2021. Vuoden 2019 osalta selvityksen tekijöillä ei ollut käytössä sektorikohtaisia liikevaihtotietoja, mutta olettaen, että arvonlisän osuus viennistä vastaa vuosien 2017 ja 2021 tasoa (vajaa puolet), saadaan vuoden 2019 arvonlisäksi 182 miljoonaa euroa.

Edellä mainitut luvut ovat arvioita koulutusvientitoiminnan tuottamasta suorasta arvonlisästä, joka ei huomioi mahdollisia tarjontaketjujen välityksellä talouteen leviäviä kerrannaisvaikutuksia. Aiempien selvitysten (mm. PwC 2018 Deloitte 2016) tapaan kerrannaisvaikutuksia on mahdollista arvioida panos-tuotos-taulukoista johdettavien tuotantokertoimien avulla. Taulukosta 4 nähdään, että karkeat arviot toimialakohtaisista kerrannaisvaikutuksista suhteessa arvonlisään vaihtelevat 31 ja 58 prosentin välillä.

Suurehkon otoksen ja korkean vastausprosentin ansiosta Education Finlandin jäsenkyselyn kautta saadut tiedot koulutusviennin arvosta ovat kattavammat verrattuna esimerkiksi Uuden-Seelannin selvitykseen (PwC 2018). Arvonlisäyksen arvioinnin kannalta jäsenkyselyn tietojen merkittävin heikkous on, etteivät ne mahdollista kotimaan ja ulkomaan toimintojen kautta tulevan viennin arvon erottelemista toisistaan. Yksinkertaisuuden vuoksi arvioinnissa on oletettava, että kaikki jäsenten koulutusvientit hyödyntää kotimaisia tuotantopanoksia, jolloin jäsenten koulutusviennin liikevaihto voidaan kokonaisuudessaan tulkita Suomen nettovienniksi. Mikäli osa liikevaihdosta tulee ulkomaan toiminnoista, nettovienti yliarvioidaan. Samoin panos-tuotos-taulukoiden tietoihin perustuvat arviot välituotteiden käytöstä ja kerrannaisvaikutuksista perustuvat oletukseen, että toiminnot sijaitsevat Suomessa.

TAULUKKO 4. ARVIOITA KOULUTUSVIENNIN OSA-ALUEIDEN TUOTTAMASTA ARVONLISÄSTÄ VUOSINA 2019 JA 2021

Toiminta/erä	Aineistolähde	Arvonlisä (MEUR)		Kerrannaisvaikutus (% arvonlisästä)	
		2019	2021	Matala arvio	Korkea arvio
1. Koulutusvienti	Education Finland	182	294	-	-
58 Kustannustoiminta		-	250	49 %	58 %
62, 63 Tietojenkäsittelypalvelu		-	5	33 %	54 %
71 Arkkitehti- ja insinööripalvelut		-	6	35 %	53 %
85 Koulutus		-	34	31 %	36 %
2. Koulutuspalveluiden vienti	Tilastokeskus	23	14	31 %	36 %
3. Ulkomaalaisten koulutus Suomessa		786	-	-	-
Nettotulot lukuvuosimaksuista	OKM (2022)	10	-	31 %	36 %
Opiskelijoiden kulutus	Eurostudent VII	87	-	-	-
47 Vähittäiskauppa		27	-	60 %	61 %
49 Maaliikenne		5	-	50 %	68 %
61 Televiestintä		2	-	39 %	60 %
68202 Asunnot ja asuinkiinteistöt		45	-	26 %	26 %
85 Koulutus		3	-	31 %	36 %
86 Terveyspalvelut		2	-	35 %	49 %
93 Urheilu, hui ja virkistys		4	-	62 %	67 %
Valmistuneiden ansaitsemat työtulot	Tilastokeskus	689	-	-	-
4. Koulutusvienti yhteensä	1. + 3. (- 17 MEUR)*	951	-	-	-

Huom. Yllä olevat kirjoittajien laatimat kerrannaisvaikutusarviot hyödyntävät Tilastokeskuksen raportoimia panos- tuotos-taulukoiden tietoja vuodelta 2019. Korkea arvio perustuu Leontiefin käänneismatriisiin tuotantokertoimiin ja matala arvio niistä johdettuihin TF-matriisiin tuotantokertoimiin (ks. Vatanen 2011). Kerrannaisvaikutuksia koskevat tulokset ovat lähinnä suuntaa antavia.

*Education Finlandin raportoiman koulutusviennin liikevaihdon arvonlisään on arvioitu sisältyvän 17 miljoonaa euroa korkeakoulujen lukuvuosimaksujen tuottamaa arvonlisää.

Tilastokeskuksen raportoiman koulutuspalveluiden viennin tuottamaa arvonlisää on arvioitu Education Finlandin jäsenten koulutusvientiä vastaavalla tavalla. Olettaen, että koulutus- palveluiden viennin välituotekäyttö vastaa koulutussektorin keskimääräistä välituotekäyt- töä, saadaan koulutuspalveluvientisektorin arvonlisäksi 23 miljoonaa euroa vuonna 2019 ja 14 miljoonaa euroa vuonna 2021. Nämä palveluita koskevat luvut ovat vain murto-osa Education Finlandin jäsenkyselyn kautta saatavasta koulutusviennin arvosta. Toisaalta, koska valtaosa Education Finlandin jäsenyritysten koulutusviennin liikevaihdosta tulee sek- toreilta, joiden toiminta on pikemminkin koulutusta tukevaa toimintaa (kuten oppimateriaa- lit ja -sisällöt, koulutusteknologia ja oppimisympäristöt) kuin varsinaista koulutusta, eivät Tilastokeskuksen (15 milj. €) ja Education Finlandin jäsenkyselyn kautta hahmottuvat arviot koulutuspalveluiden viennin arvosta (37 milj. €) ole valtavan kaukana toisistaan vuonna 2021. Selvityksen tekijöiden käytössä ei kuitenkaan ollut tarkkoja tietoja Tilastokeskuksen tai Edu- cation Finlandin raportoimien sektorikohtaisten vientilukujen taustalla olevista yrityksistä ja hyödykkeistä, joten tietojen vertailu on hankalaa. Koska Tilastokeskus raportoi vain koulu- tuspalveluiden viennin, eikä koulutukseen liittyvää muuta palvelu- ja tavaravientiä, arviomme koulutusviennin kokonaisarvosta perustuu Education Finlandin jäsenkyselyn tietoihin Tilasto- keskuksen tietojen asemesta.

Käsitystä koulutusviennin tuomasta arvonlisäyksestä täydentävät taulukon 4 alaosassa raportoidut tiedot ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden tuottamasta tulovirrasta oppilaitoksille ja taloudellisesta toiminnasta. Opiskelijoiden maksamat lukuvuosimaksut ja Eurostudent VII -aineiston avulla arvioitu opiskeluaikainen kulutus voidaan laskea osaksi koulutusviennin suoraa ja epäsuoraa tulovirtaa ja niitä voidaan käsitellä samaan tapaan kuin muuta koulutusviennin liikevaihtoa. Määrittelemällä lukuvuosimaksut koulutuksen toimialan myyntituloksi saadaan Tilastokeskuksen raportoiman toimialakohtaisen arvonlisäyksen avulla tämän erän tuottamaksi arvonlisäksi 10 miljoonaa euroa vuonna 2019. Vastaavasti opiskeluaikaiset menoerät jaetaan seitsemän eri toimialan myyntituloksi, mikä vastaavasti tuottaa noin 87 miljoonan euron arvonlisän vuodelle 2019. Karkeat arviot näiden erien tuottamista kerrannaisvaikutuksista vaihtelevat kohteena olevasta toimialasta riippuen 26 ja 68 prosentin välillä. Arvio ulkomaalaisten kouluttamisen tuottamasta arvonlisästä monikeräistyy, kun mukaan lasketaan vuosina 2000–2019 valmistuneiden ulkomaalaisten yhteenlasketut 689 miljoonan euron työtulot vuonna 2019. Työtulot kuvaavat tämän ryhmän työnpanoksen arvoa ja voidaan laskea suoraan osaksi arvonlisää.

Siinä missä taulukon 4 muut erät kuvaavat koulutusviennistä välittömästi seuraavaa taloudellista arvoa, ulkomaalaisten opiskelijoiden kulutus ja valmistuneiden ulkomaalaisten työtulot edustavat toiminnan epäsuoraa vaikutusta, joka tulee koulutusviennin vaikutusten heijastumisesta muille talouden sektoreille. Näiden erien keskeisenä ongelmana on, että yksinkertaisuuden vuoksi niiden oletetaan olevan seurausta ulkomaalaisten kouluttamisesta Suomessa. Todellisuudessa ei tiedetä, mikä näiden kulutus- ja tuloerien vaihtoehtoinen toteuma (kontrafaktuaali) olisi ollut ilman ulkomaalaisten koulutusta. On esimerkiksi todennäköistä, että osa ulkomaalaisista opiskelijoista olisi asunut Suomessa, kuluttanut suomalaisten tuottamia hyödykkeitä ja ansainnut merkittäviä työtuloja Suomen työmarkkinoilla, vaikka ei olisi koskaan suorittanut suomalaista korkeakoulututkintoa. Näin voi olla erityisesti sellaisten ulkomaalaisten opiskelijoiden tapauksessa, joiden alkuperäinen syy Suomessa oleskelulle on jokin muu kuin opiskelu, kuten pakolaisuus tai perheside Suomeen.

Edellä kuvattujen arvioiden ja niihin sisältyvien varausten pohjalta voidaan varovaisesti arvioida, että vuonna 2019 koulutusviennin osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli **951 miljoonaa euroa**, mikä saadaan laskemalla yhteen Education Finlandin kyselyn ja ulkomaalaisia opiskelijoita koskevan analyysimme tuottamat luvut. Tämä on vajaa puoli prosenttia Suomen markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta vuonna 2019 (239,9 miljardia euroa).⁶ Arvonlisästä yli neljä viidesosaa oli seurausta ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden kouluttamisesta Suomessa, josta syntyy merkittävää arvonlisää ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden koulutuksen ja erityisesti Suomen korkeakouluista vuosien saatossa valmistuneiden opiskelijoiden työpanoksen kautta. Lopuista vajaasta viidesosasta yli 80 prosenttia tulee kustannustoiminta-alan koulutukseen liittyvästä viennistä. Vuoden 2021 osalta luotettavia tietoja ulkomaalaisten opiskelijoiden koulutustoiminnan arvosta ei vielä ole saatavilla, mutta Education Finlandin jäsenkyselyn tietojen perusteella arvon voidaan olettaa kasvaneen edelleen selvästi.

6 Kokonaisarviossa on pyritty eliminoimaan kaksoislaskenta, joka tulee siitä, että Education Finlandin raportoimaan koulutusviennin liikevaihtoon sisältyy osa korkeakoulujen lukuvuosimaksujen bruttotuotosta. Opetushallitukselta saatujen tietojen perusteella vuoden 2019 koulutusviennin liikevaihdosta noin 23 miljoonaa euroa tuli lukuvuosimaksuista, minkä perusteella arvonlisälaskelmaa korjataan 17 miljoonaa euroa alaspäin.

5.2 Ulkomaalaisten opiskelijoiden vaikutus julkiseen talouteen

Edellä kuvattujen koulutusviennin BKT-vaikutusten lisäksi saatavilla olevat aineistot mahdollistavat jo varsin tarkan kuvan muodostamisen ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden Suomen julkiselle sektorille tuottamista menoista ja tuloista. Aiemman aihetta koskevan selvityksen (Suhonen 2015) mukaan lukuvuonna 2012–13 yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa kirjoilla olleet opiskelijat tuottivat julkiselle sektorille 120 miljoonan euron vuotuiset nettokustannukset, kun laskemassa huomioitiin koulutuksen resurssikustannukset ja opiskelijoiden opiskeluaikaisesta taloudellisesta toiminnasta aiheutuneet julkisen sektorin tulot ja menot (ml. työn ja kulutuksen verotus ja saadut tulonsiirrot). Laskelman keskeisenä puutteena oli, ettei se huomionnut koulutustoiminnan pitkäjänteistä luonnetta: opiskeluaikanaan ulkomaalaiset opiskelijat ovat pääsääntöisesti kuluerä, ja varsinaiset taloudelliset hyödyt Suomen julkiselle sektorille seuraavat vasta pidemmällä aikavälillä opiskelijoiden jäädessä maahan tekemään töitä. Suhosen (2015) käytössä ei myöskään ollut tietoja koko-aikaisten ulkomaalaisten opiskelijoiden lukumäärästä (FTE), minkä vuoksi kokonaisvaikutukset yliarvioituivat.

Taulukossa 5 esitettyssä laskelmassa lukuvuodelle 2012–13 edellä mainittuja puutteita ei ole: kokonaisvaikutusten laskemiseen on käytetty koko-aikaisten opiskelijoiden lukumäärää, ja vaikutuksiin on lisätty vuoteen 2012 mennessä valmistuneiden ulkomaalaisten maksamat tulonsiirrot julkiselle sektorille sekä heidän saamansa tulonsiirrot julkiselta sektorilta. Lisäksi lukuvuodelle 2019–20 on esitetty vastaava laskelma huomioiden myös ulkomaalaisten opiskelijoiden lukuvuosimaksuista saadut tulot, joita ei vielä lukuvuonna 2012–13 pystytty silloisen lainsäädännön puitteissa keräämään. Vuosien välisen vertailun helpottamiseksi lukuvuoden 2012–13 rahasummat on deflatoitu vastaamaan vuoden 2019 hintatasoa.

TAULUKKO 5. ARVIO OPISKELUJAAN SUORITTAVIEN JA VALMISTUNEIDEN ULKOMAALAISTEN KORKEAKOULUOPISKELIJOIDEN VAIKUTUKSESTA JULKISEN SEKTORIN TULOIHIN JA MENOIHIN LUKUVUOSINA 2012–13 JA 2019–20

Erä	Aineistolähde	MEUR (2019 hinnoin)	
		2013	2019
1. Julkisen sektorin tulot			
Nettotulot lukuvuosimaksuista	OKM (2022)	0	14
Valmistuneiden maksamat tulonsiirrot	Tilastokeskus	81	206
Verotulot opiskeluaikaisesta kulutuksesta ja työnteosta	Suhoen (2015), Eurostudent VII	23	24
2. Julkisen sektorin menot			
Koulutuksen resurssikustannukset	Suhonen (2015), Vipunen	98	69
Valmistuneiden saamat tulonsiirrot	Tilastokeskus	33	76
Opiskeluaikana saadut tulonsiirrot	Suhonen (2015), Eurostudent VII	27	18
3. Julkisen sektorin ylijäämä		-54	81
Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä (FTE)	Vipunen	12 516	12 762
Valmistuneiden ulkomaalaisten kumul. määrä (2000-)	Vipunen	29 694	57 114
Valmistuneiden ulkomaalaisten kumul. määrä (2000-)	Tilastokeskus	17 257	40 787

Huom. Valmistuneiden ulkomaalaisten otoksessa ovat mukana myös korkeakoulujen jatkotutkintoja (Ylempi AMK, tutkijakoulutus, lääkärin erikoistumiskoulutus) suorittaneet henkilöt, jotka kattavat 15 prosenttia kaikista valmistuneista ulkomaalaista.

Taulukon 5 tulosten perusteella Suhosen (2015) johtopäätös, jonka mukaan ulkomaalaiset olivat julkiselle sektorille selvä nettokustannus lukuvuonna 2012–13, säilyy, vaikka laskelmassa huomioidaan valmistuneiden ulkomaalaisten julkiselle sektorille tuottama 48 miljoonan euron positiivinen vaikutus. Vuoden 2019 hinnoin kyseinen nettokustannus oli 54 miljoonaa euroa. Tultaessa lukuvuoteen 2019–20 laskelman etumerkki kuitenkin vaihtuu positiiviseksi, ja tulokset viittaavat 81 miljoonan euron nettomääräiseen tuloon ulkomaalaisten opiskelijoiden koulutuksesta. Etumerkin muutos selittyy pääasiassa Suomen työmarkkinoilla työskentelevien ulkomaalaisten valmistuneiden määrän ja sitä myötä verotulojen voimakkaalla kasvulla, mutta myös arvioitujen resurssikustannusten pienenemisellä 98 miljoonasta 69 miljoonaan euroon. Myös lukuvuosimaksuista tulevilla 14 miljoonan euron tuloilla on oma osuutensa muutokseen.

Ulkomaalaisten opiskelijoiden kouluttamisen taloudellista arvoa määritettäessä on syytä pitää mielessä, että parhaimmillaan toiminnasta voi koitua hyötyjä ja kustannuksia yksilön koko työuran ajalta ja tämän jälkeenkin. Tämän selvityksen puitteissa emme päässeet vielä tarkastelemaan toiminnan elinkaariottoja, mutta yksinkertaistettu tarkastelumme vuonna 2010 valmistuneiden ulkomaalaisten opiskelijoiden joukkoon osoittaa, että vuosina 2010–19 tämä kohortti tuotti 52 miljoonan euron nettomääräisen tuoton Suomen julkiselle sektorille verojen ja veroluonteisten maksujen muodossa. Hyödyntäen Suhosen (2015) selvityksen arvioita tutkintojen kustannuksista voidaan puolestaan arvioida, että vuonna 2010 valmistuneiden yhteensä 1 920 ulkomaalaisen perustutkinto- ja ylemmän AMK-opiskelijan tutkinnot maksoivat vajaat 42 miljoonaa euroa vuoden 2019 hinnoin. Laskelma ei huomioi 372 lääkärin erikoiskoulutuksesta, tutkijakoulutuksesta tai muusta koulutuksesta valmistuneen ulkomaalaisen tutkinnon kustannuksia, koska näitä ei arvioitu Suhonen (2015) selvityksessä. Mutta yhtä kaikki näyttää siltä, että kyseisen ulkomaalaisten opiskelijoiden kohortin tuottamat julkisen sektorin tulot olivat kattaneet heidän kouluttamisensa kustannukset vuoteen 2019 mennessä, vaikka osa kohortista on muuttanut jo pois Suomesta.

5.3 Ennuste vuoteen 2030

Menneen kehityksen lisäksi selvityksemme tulokset mahdollistavat myös karkeiden ennusteiden esittämisen ulkomaalaisiin opiskelijoihin liittyvistä julkisen sektorin tuloista ja menoista tulevaisuudessa. Kuvan 13 ennuste uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kehityksestä pohjautuu kansallisessa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) tiekartassa⁷ esitettyyn tavoitteeseen, jonka mukaan vuoteen 2030 mennessä Suomessa tulee olemaan 15 000 uutta ulkomaista opiskelijaa. Uusien opiskelijoiden määrän ja ennustetun tasaisen kasvuvauhdin pohjalta on edelleen johdettu ennusteet kokoaikaisten ulkomaalaisopiskelijoiden ja lukuvuosimaksuvelvollisten määristä olettamalla, että näiden määrien keskinäiset suhdeluvut pysyvät vuosien 2020–2021 tasolla.⁸ Näillä oletuksilla TKI-tiekartan tavoitteen saavuttaminen johtaisi siihen, että kokoaikaisten opiskelijoiden määrä kohoaa 35 500:aan ja lukuvuosimaksuvelvollisten määrä 16 600:aan vuoteen 2030 mennessä.

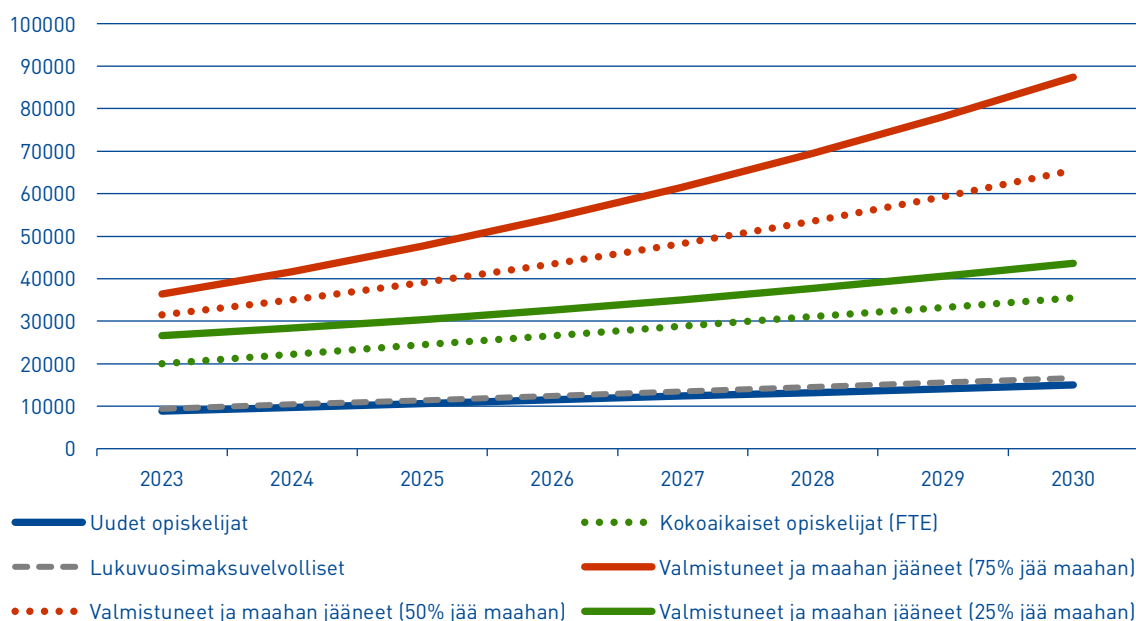
Lisäksi kuvassa 13 on esitetty kolme skenaariota valmistuneiden ja maahan jääneiden ulkomaalaisten määrän kehityksestä. Lähtöarvona laskelmissa on käytetty vuonna 2019

7 <https://tem.fi/kansallinen-tki-tiekartta>

8 Kokoaikaisten opiskelijoiden määrän oletetaan olevan 83,7 prosenttia kuluvaan ja kahden edeltävän vuoden uusien opiskelijoiden yhteismäärästä, ja lukuvuosimaksuvelvollisten määrän oletetaan olevan 46,8 prosenttia kunkin vuoden kokoaikaisten opiskelijoiden määrästä.

positiivisia tuloja ansainneiden Suomen korkeakouluista valmistuneiden ulkomaalaisten määrää (21 708). Lähtöarvoon on kunakin vuonna lisätty eri maahan jäämisen todennäköisyyksillä painotettu valmistuneiden ja maahan jääneiden ulkomaalaisten kertymä. Kertymä on arvio, joka perustuu kolme vuotta aiemmin mitattuun uusien opiskelijoiden määrän kertymään vuodesta 2017 saakka.⁹ Laskelmassa toisin sanoen oletetaan, että ulkomaalaiset opiskelijat valmistuvat kolmessa vuodessa, minkä jälkeen he jäävät annetulla todennäköisyydellä Suomeen. Skenaarioista optimistisimmassa oletetaan kansallisen TKI-tiekartan tavoitteen mukaisesti, että 75 prosenttia ulkomaalaisista opiskelijoista jää maahan. 50 prosentin maahan jäämisen todennäköisyys puolestaan vastaa karkeasti nykytilannetta ja 25 prosentin todennäköisyys tilannetta, jossa ulkomaalaisten kiinnittyminen Suomeen on selvästi nykyistä heikompaa. Kuvasta 13 nähdään, että optimistisimmassa skenaariossa Suomeen jääneiden määrän ennuste vuodelle 2030 on 87 400 henkilöä, mikä on kolmasosan korkeampi keskimäiseen skenaarioon verrattuna ja kaksinkertainen pessimistisimpään skenaarioon nähden.

KUVA 13. ENNUSTE OPINTOJAAN SUORITTAVIEN JA MAAHAN JÄÄVIEN ULKOMAALAISTEN MÄÄRÄSTÄ VUOSINA 2023–2030

Lähde: Kirjoittajien laskelmat perustuen selvityksen aineistoihin ja kansallisen TKI-tiekartan tavoitteisiin.

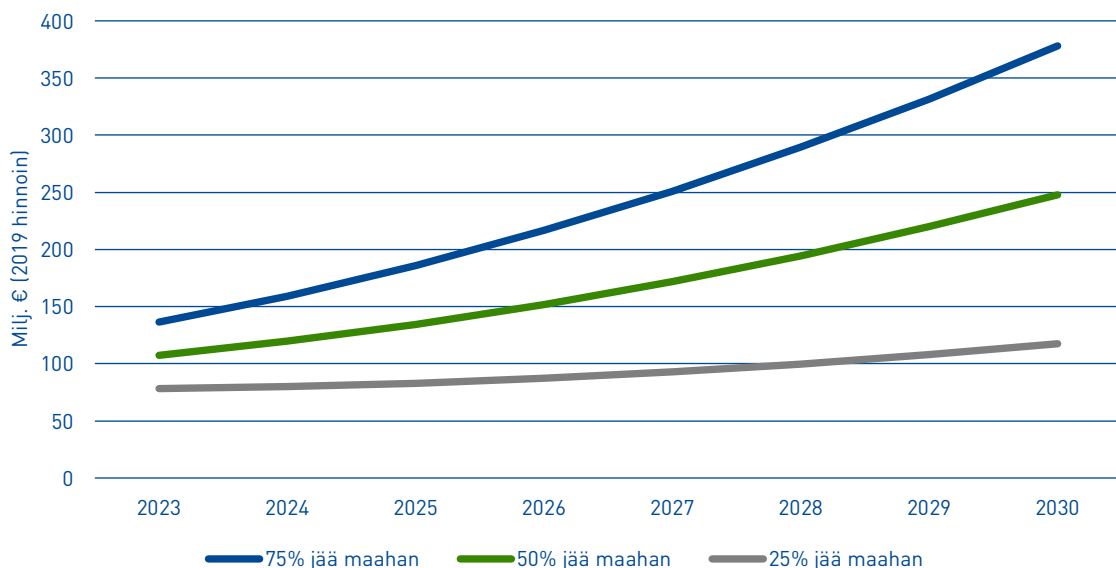
Kuvassa 14 on esitetty edellä mainittujen kolmen skenaarion ennusteet ulkomaalaisten opiskelijoiden ja valmistuneiden yhdessä tuottamasta julkisen sektorin ylijäämästä vuosina 2023–2030. Yksinkertaisuuden vuoksi laskelmassa sivuutetaan ulkomaalaisten opiskeluaikana tuottamat vero- ja tulonsiirtoerät, joilla voidaan olettaa olevan vain vähäinen vaikutus laskelman lopputulokseen. Ulkomaalaisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen nettotuotto on saatu kertomalla lukuvuoden 2019–2020 yhtä lukuvuosimaksullista opiskelijaa kohti laskettu nettotuotto (3 070 euroa) kunkin vuoden ennustetulla lukuvuosimaksuvelvollisten määrällä. Vastaavasti arvio lukuvuoden 2019–20 keskimääräisestä resurssikustannuksesta (5 442 euroa)

⁹ Esimerkiksi ennuste valmistuneiden ja maahan jääneiden määrästä vuonna 2030 perustuu vuosina 2017–2027 aloittaneiden ulkomaalaisten arvioituun kokonaismäärään (87 612) ja edellä mainittuun lähtöarvoon.

on kerrottu kunkin vuoden ennustetulla kokoaikaisten opiskelijoiden määrällä ja keskimääräisen valmistuneen vuonna 2019 tuottama tulonsiirtojen ylijäämä (5 950 euroa) ennustetulla valmistuneiden ja maahan jääneiden määrällä.

Kuvasta 14 nähdään, että ulkomaalaisten opiskelijoiden tuottaman julkisen sektorin ylijäämän kehitys vuosina 2023–30 riippuu voimakkaasti siitä, kuinka moni ulkomaalaisista opiskelijoista jää jatkossa Suomeen: pessimistisimmässä skenaariossa ylijäämä kasvaa 117 miljoonaan euroon (50 %), keskimmaisessä skenaariossa 248 miljoonaan euroon (131 %) ja optimistisimmassa skenaariossa 378 miljoonaan euroon (177 %). Ennusteeseen liittyy merkittävää epävarmuutta myös siksi, etteivät maassa oleskelevien ulkomaalaisten nykyiset keskimääräiset tulemat välttämättä vastaa hyvin heidän tulemiaan tulevaisuudessa tai uusien ulkomaalaiskohorttien tulemia. Yhtä kaikki ennuste antaa osviittaa siitä, että kansallisen TKI-tiekartan tavoitteiden toteutuessa ulkomaalaiset opiskelijat voivat muodostaa jatkossa merkittävän voimavaran Suomen taloudelle.

KUVA 14. ENNUSTE OPINTOJAAN SUORITTAVISTA JA VALMISTUNEISTA ULKOMAALAISISTA TUTKINTO-OPISKELIJOISTA KOITUVASTA JULKISEN SEKTORIN YLIJÄÄMÄSTÄ VUOSINA 2023–2030 OPISKELIJOIDEN MAAHAN JÄÄMISEN TODENNÄKÖISYYDEN MUKAAN

Lähde: Kirjoittajien laskelmat perustuen selvityksen aineistoihin ja kansallisen TKI-tiekartan tavoitteisiin. Laskelmassa on huomioitu julkisen sektorin tuloina opintojaan suorittavien ulkomaalaisten lukuvuosimaksujen nettotuotto ja valmistuneiden ulkomaalaisten maksamat nettotulonsiirrot sekä julkisen sektorin kustannuksina opintojaan suorittavien ulkomaalaisten koulutuksen resurssikustannukset.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDESUOSITUKSET

Olemme tässä selvityksessä pyrkineet arvioimaan koulutusviennin kokonaisarvoa Suomen taloudelle hyödyntäen selvityksen tekohetkellä saatavilla olevia rekistereihin ja kyselytutkimuksiin perustuvia tietoja. Vaikka tiedoissa on vielä puutteita, voidaan selvityksessä esitettyjen lukujen perusteella sanoa, että koulutusviennissä on kyse taloudellisesti varsin merkittävästä toiminnasta, jonka arvo tulee kasvamaan selvästi lähivuosina. Edellä esitetyn arvioimme mukaan esimerkiksi vuonna 2019 koulutusviennin tuoma **arvonlisä** oli **vajaa miljardi euroa** eli vajaa puoli prosenttia Suomen BKT:sta. Tästä arvonlisästä vain pieni osa oli peräisin suoraan koulutuspalveluiden viennistä kertyvistä tuloista¹⁰, ja arvonlisä tuli pääasiassa koulutuksen tarjontaa tukevasta liiketoiminnasta (erityisesti oppimateriaalit ja -sisällöt) sekä ulkomaalaisten opiskelijoiden kouluttamisen epäsuorista hyödyistä, joita koitui yksityisestä kulutuksesta opiskeluaikana ja opiskelujen jälkeen. Lisäksi arvioimme, että lukuvuonna 2019–20 korkeakoulujen ulkomaalaisilla tutkinto-opiskelijoilla oli **81 miljoonan euron** positiivinen vaikutus **julkiseen talouteen**. Laskelmassa on huomioitu sekä kyseisenä lukuvuonna opiskelijaan suorittavien ulkomaalaisten koulutukseen käytetyt resurssit, näiltä saadut nettomääräiset lukuvuosimaksut että epäsuorat tulonsiirtovaikutukset, jotka ovat seurausta opiskelijoiden kulutuksesta ja työnteosta sekä vuosina 2000–2019 valmistuneiden ulkomaalaisten ansaitsemista tuloista.

Käsillä olevaan selvitykseen liittyy tällaisille selvityksille tyypillisiä tiedonkeruullisia puutteita, joiden vuoksi tuloksia on syytä pitää enemmänkin suuntaa antavina kuin lopullisina. Näitä puutteita ja niiden pohjalta vedettäviä johtopäätöksiä ja suosituksia käsitellään seuraavissa alaluvuissa erikseen Suomessa tapahtuvan ulkomaalaisten kouluttamisen ja muun koulutusviennin osalta.

6.1 Ulkomaalaisten koulutus Suomessa

Ulkomaiden kansalaisten kouluttaminen Suomessa edustaa luvussa 2 esitellyssä koulutusviennin osa-alueiden jaottelussa **koulutukseen liittyvien palveluiden ulkomaista kulutusta kotimaassa**. Muihin koulutusviennin osa-alueisiin verrattuna tämä kategoria on erityinen sen vuoksi, että toiminnalla voi olla merkittäviä heijastusvaikutuksia talouden eri sektoreille johon tuen ulkomaalaisten opiskelijoiden kulutuksesta ja työnteosta opiskeluaikana ja opiskelujen jälkeen. Lisäksi toimintaan käytetään merkittäviä määriä julkisia resursseja. Niinpä politiikan näkökulmasta relevantin tiedon tuottaminen tämän toiminnan taloudellisista vaikutuksista edellyttää kattavan tiedon keräämistä niin toiminnan suorista hyödyistä (lukuvuosimaksut), epäsuorista hyödyistä (opiskeluaikainen ja opiskelujen jälkeinen kulutus ja/tai työnteke) kuin toiminnasta aiheutuvista julkisen sektorin kustannuksista. Yllä esitetty jo varsin perusteellinen pohdinta osoittaa, että aineistolliset mahdollisuudet toiminnan arviointiin ovat Suomessa verraten hyvät, sillä arviot voidaan osin perustaa luotettavaan rekisteritietoihin opiskelijoiden valmistumisen jälkeisestä toiminnasta. Esimerkiksi Uuden-Seelannin ja Australian vastaavissa selvityksissä arviointiin on käytetty pelkästään ulkomaalaisille opiskelijoille suunnattuja kyselyitä (mm. Deloitte 2016, M.E. Consulting 2018), ja Ruotsissa valmistumisen

10 Esimerkiksi laskemalla yhteen Tilastokeskuksen raportoiman koulutuspalveluiden viennin ja korkeakoulujen nettomääräisten lukuvuosimaksutulojen arvioitu arvonlisä vuonna 2019, päästään 33 miljoonaan euroon. Tämä on lähellä karkeaa arviotamme Education Finlandin koulutuksen toimialan jäsenten tuomasta arvonlisästä vuonna 2021 (34 miljoonaa euroa).

jälkeisiä tulovaikutuksia on arvioitu laskennallisesti palkansaajien keskiansioiden avulla (WSP Sweden 2022).

Ulkomaalaisiin opiskelijoihin liittyvää arviointia on kuitenkin tarpeellista kehittää edelleen. Tässä selvityksessä on keskitytty arvioimaan pelkästään korkeakoulujen ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita, mutta tarkastelua voitaisiin laajentaa koskemaan myös Suomessa järjestettävää ammatillista tilauskoulutusta ja vaihto-opiskelua, joka oli mukana Ruotsissa tehdyssä selvityksessä (WSP Sweden 2022). Huomattakoon, että käyttämämme ulkomaalaisen opiskelijan määritelmä on varsin löyhä, sillä se käsittää kaikki opiskelijat ja valmistuneet, joilla ei ole opiskelun tai valmistumisen hetkellä Suomen kansalaisuutta. Tarkastelujoukkoa voitaisiin jatkossa rajata tarkemmin sellaisiin ulkomaalaisiin, joiden alkuperäinen syy Suomessa oleskelulle on opiskelu. Esimerkiksi Ruotsissa tehdyssä selvityksessä ulkomaalaiseksi opiskelijaksi laskettiin vain sellaiset henkilöt, 1) joilla oli alle kaksi vuotta opiskelujen aloittamisesta saatu opiskeluun liittyvä oleskelulupa, 2) joilla oli ulkomaan kansalaisuus ja jotka muuttivat Ruotsiin alle kuusi kuukautta opintojen aloittamisesta, tai 3) joilla ei ollut ruotsalaista sosiaaliturvatunnusta yliopiston tietojärjestelmässä. Suomessa vastaavaan kohdejoukon rajaukseen on mahdollista päästä Maahanmuuttoviraston ja oppilaitosten opiskelijarekisterien tietojen yhdistelemisen kautta.

Eräs selvityksessä esiin noussut kehittämistarve liittyy ulkomaalaisten koulutuksesta suoraan kertyvien tulojen arviointiin. Esimerkiksi sellaisia tarkkoja tietoja korkeakoulujen ulkomaalaisten opiskelijoiden maksamien lukuvuosimaksujen nettotuotosta, jotka huomioisivat maksuista saadut vapautukset ja niihin myönnetty apurahat, on tällä hetkellä saatavilla vain korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointiryhmä raportista (OKM 2022). Näitä tuloja on mahdollista myös arvioida karkeasti tilastopalvelu Vipusessa raportoitujen lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden määrien ja Opintopolun ohjelmakohtaisten lukuvuosimaksutietojen avulla. Jatkossa lukuvuosimaksuihin ja muihin koulutuksesta saataviin maksuihin liittyvää tiedonkeruuta on syytä systematisoida esimerkiksi tätä tarkoitusta varten perustetun kansallisen rekisterin avulla.

Yhteenvedona ulkomaalaisten opiskelijoiden koulutuksesta koituvien taloudellisten hyötyjen ja kustannusten nykyistä kattavampi, säännöllinen seuranta edellyttää seuraavia toimia:

- **Arvioinnin kohteena olevan koulutusten joukon laajentaminen**
 - Nyt: Korkeakoulujen tutkintokoulutus
 - Jatkossa: Kaikki julkisissa oppilaitoksissa tapahtuva koulutus (ml. vaihto-opiskelu ja tilauskoulutus)
- **Ulkomaalaisen opiskelijan määritelmän tarkentaminen**
 - Nyt: Opiskelijana kirjoilla olevat tai valmistuvat ulkomaan kansalaiset
 - Jatkossa: Opiskelun takia Suomeen alun perin saapuneet ulkomaalaiset (Maahanmuuttoviraston ja oppilaitosten rekisteritiedot)
- **Vuosittainen tiedonkeruu ulkomaalaisten opiskelijoiden koulutuksesta saatujen maksujen nettotuotosta**
 - Kansallisen opetusviranomaisen (OKM tai Opetushallitus) toteuttamat säännölliset kyselyt tai kansallisen koulutusmaksurekisterin perustaminen
- **Ulkomaalaisten opiskelijoiden koulutuksen yksikkökustannusten laskenta ja seuranta**
 - Tilastopalvelu Vipunen
- **Ulkomaalaisten opiskelijoiden Suomessa oleskelun, kulutuksen, työllisyyden, tulojen sekä heidän maksamiensa ja saamiensa tulonsiirtojen seuranta opiskeluaikana ja valmistumisen jälkeen**
 - Tilastokeskuksen yksilötason rekisteriaineistot ja kyselytutkimusaineistot (esim. Eurostudent)

Käytännössä osa edellä mainituista tiedoista voitaisiin integroida osaksi tilastopalvelu Vipusen jatkuvaa koulutusseurantaa. Nykyisin Vipusessa raportoitujen ulkomaalaisia opiskelijoita koskevien tietojen (opiskelijoiden, valmistuneiden ja lukuvuosimaksuvelvollisten määrä) lisäksi jatkossa oppilaitos- ja koulutusalan alustalla voitaisiin seurata ainakin seuraavia mittareita:

- 1. Opiskelun takia maahan alun perin saapuneet ulkomaalaiset opiskelijat ja valmistuneet**
- 2. Koulutusmaksujen nettotuotto**
- 3. Suomessa rekisterien mukaan oleskelevat valmistuneet ulkomaalaiset (kansalaisuuden tai alkuperäisen oleskelusyyntä mukaan määriteltynä)**

Koulutuksen yksikkökustannukset sekä ulkomaalaisten opiskelijoiden kulutus, työllisyys, tulot ja tulonsiirrot ovat arvioitavana erinä selvästi haastavampia, minkä vuoksi näitä erälienee jatkossakin tarkoituksenmukaista arvioida ja seurata erillisissä selvityksissä.

6.2 Muu koulutusvienti

Ulkomaalaisten opiskelijoiden kouluttamiseen verrattuna muu koulutukseen liittyvä tavara- ja palveluvienti on luonteeltaan ”perinteisempää” vientitoimintaa, jonka taloudellinen arvo Suomelle voidaan perustellusti määrittää suoraviivaisemmin keskittymällä esimerkiksi vain toiminnan tuottamaan suoraan arvonlisään ja työllisyysvaikutuksiin. Toisaalta näihin koulutusviennin muihin osa-alueisiin liittyvä tietopohja on tällä hetkellä varsin heikko, mikä johtuu erityisesti kahdesta tekijästä: koulutusvientitoimijoiden koko joukkoa ei tunneta, eikä tunnettujen koulutusvientitoimijoiden toiminnasta ole riittävästi tietoa saatavilla koulutusviennin arvon tarkaksi mittaamiseksi.

Yllä tarkastelimme muun koulutusviennin taloudellista arvoa Tilastokeskuksen raportoimien koulutuspalveluiden vientilukujen ja Education Finlandin jäsenkyselyn tulosten perusteella. Molempiin aineistolähteisiin liittyy merkittäviä puutteita. Tilastokeskuksen raportoimat tiedot perustuvat 1 000 merkittävimmälle palvelujen ulkomaankauppaa käyvälle yritykselle ja julkisyhteisölle neljännesvuosittain tehtyyn kyselyyn. Esimerkiksi monet Education Finlandin jäsenet ovat pieniä yrityksiä, jotka eivät välttämättä sisälly Tilastokeskuksen käyttämään otokseen. Tältä osin Tilastokeskuksen raportoimien lukujen luotettavuuteen voi suhtautua varauksella. Ennen kaikkea Tilastokeskuksen tiedot eivät sovellu koulutusviennin laajan määritelmän mukaisen arvon tarkasteluun, koska raportoituun erään sisältyy vain koulutuspalveluiden vienti.

Education Finlandin vuosittainen jäsenkysely tarjoaa Tilastokeskuksen ulkomaankaupan kyselyä paremman lähtökohdan koulutusviennin laajan määritelmän mukaisen arvon tarkasteluun. Jäsenkysely vastaa pitkälti Uutta-Seelantia koskeneessa selvityksessä (PwC 2018) käytettyä lähestymistapaa, jossa koulutusviennin tietoja kysyttiin Education New Zealandin kokoamaan 75 koulutusvientitoimijan listaan perustavalta kohdejoukolta. Uuden-Seelannin kyselytutkimukseen verrattuna Education Finlandin jäsenkyselyn etuna on sen korkea vastausprosentti (96 prosenttia vuonna 2022), minkä vuoksi sen tulokset ovat edustavia kyselyn kohdejoukossa, eikä niitä ole tarpeen ekstrapoloida vastauskadon takia.

Education Finlandin jäsenkyselyn heikkoutena on puolestaan sen kysymysten epätarkkuus: kyselyssä tiedustellaan pelkästään koulutusvientitoimijoiden koulutusviennin liikevaihdon kokonaisarvoa, eikä tulosten perusteella voida erotella koti- ja ulkomaan toimintojen arvoa

tai arvioida koulutusvientitoiminnan tulosta tai työntekijämäärää. Uuden-Seelannin selvityksessä koulutusviennin arvoon laskettiin mukaan kotimaan toimintojen tuottaman liikevaihdon lisäksi vain ulkomaan toiminnoista kertynyt liikevoitto, ja lisäksi selvityksen tulokset mahdollistivat toiminnan työllisyysvaikutusten arvioinnin. Suomea koskevista jatkoselvityksistä kyselylomaketta tulisi siis laajentaa ja kysymyksiä tarkentaa luotettavampien tulosten saamiseksi koulutusviennin arvosta.

Eräs Education Finlandin jäsenkyselyn puute on, ettei se mahdollista liikevaihdon jakautumisen tarkastelua vientipalvelun tai -tavarain tyyppien mukaan. Useat alan toimijat ovat luonteeltaan monituoteyrityksiä, minkä vuoksi pelkkä liikevaihdon jako yritysten päätoimialan mukaan tuottaa varsin karkean käsityksen toiminnan toimialoittaisesta jakaumasta. Lisäksi on mahdollista, että kysyttäessä yritystason tietoja koulutusviennin määritelmä jää monille vastaajille epäselväksi ja että vastaajat tämän johdosta ali- tai yliarvioivat koulutusvientinsä arvon. Sekä liikevaihdon toimialoittaista tarkastelua että koulutusvientikäsityksen ymmärtämistä edesauttaisi kyselyn muokkaaminen siten, että liikevaihto pyydetäisiin mahdollisuuksien mukaan raportoimaan myös erikseen eri tuoteryhmille. Lisäksi Uuden-Seelannin kyselyn (PwC 2018) tavoin liikevaihtoa voitaisiin tarvittaessa tiedustella myös koulutustyyppien (esim. varhaiskasvatus, perusasteen, toisen asteen ja kolmannen asteen koulutus) sekä viennin kohdemaan mukaan.

Koulutusviennin kokonaisarvon määrittämisen kannalta Education Finlandin jäsenkyselyn ongelmana on myös se, että otoksen ulkopuolelle jäävät ne koulutusvientiyhtiöt, jotka eivät ole Education Finlandin jäseniä. Niinpä osa koulutusviennin liikevaihdosta jää kartoittamatta, ja viennin kokonaisarvo tulee aliarvioiduksi. Jatkossa tehtävässä tiedonkeruussa kyselyn otosta tulisi siis pyrkiä laajentamaan. Käytännössä koulutusvientitoimijoiden joukon mahdollisimman laaja tunnistaminen vaatii alan toimijoita lähellä olevien tahojen, kuten Education Finlandin, Business Finlandin ja EdTech Finlandin, yhteistyötä.

Mietittäessä vaihtoehtoja koulutusviennin arvon määrittämiseksi tulevaisuudessa, voidaan tunnistaa kolme pääasiallista lähestymistapaa:

- 1. Kyselytutkimus tunnistetulle koulutusvientitoimijoiden joukolle**
- 2. Tietojen hakeminen Tilastokeskuksen yritystason rekisteri- ja kyselyaineistoista**
- 3. Kyselytutkimuksen ja Tilastokeskuksen tietojen yhdistäminen (1. + 2.)**

Ensimmäisessä lähestymistavassa tietoja hyödyntävä viranomais (OKM tai Opetushallitus) teettää Tilastokeskuksella tai muulla tutkimusorganisaatiolla vuosittain vakimuotoisen kyselytutkimuksen, jossa kysytään tunnistetulta koulutusvientitoimijoiden joukolta **koulutukseen liittyvien palveluiden ja tavarain viennin 1) liikevaihtoa, 2) verojen jälkeistä liiketulosta ja 3) työntekijämäärää koti- ja ulkomaantoimintojen mukaan eriteltyinä**. Lisäksi kyselytutkimuksessa on suositeltavaa tiedustella koulutusviennin liikevaihtoa **palvelu- ja tavararyhmittäin eriteltyinä** tarkemman kuvan saamiseksi toiminnan jakautumisesta eri toimialoille. Tällaisen kyselytutkimuksen etuna muihin tiedonkeruutapoihin nähden on, että sen tulosten avulla voidaan varmimmin erottaa vientitoimintaan liittyvät tiedot toimijoiden muun toiminnan tiedoista sekä kotimaan toimintojen tiedot ulkomaan toimintojen tiedoista. Lähestymistavan ongelmina ovat puolestaan kyselytutkimuksen teettämisen työläys ja mahdollinen vastauskato, jonka johdosta koko toimijajoukkoa koskevat johtopäätökset voidaan joutua perustamaan valikoituneeseen otokseen. Vastauskatoa voitaneen lieventää koulutusvientitoimijoita lähellä olevien tahojen (Education Finland, Business Finland ja EdTech Finland) toimesta tapahtuvalla kyselyn kohdejoukon tiedottamisella.

Toisessa lähestymistavassa koulutusviennin arvoa haarukoidaan Tilastokeskuksen luvanvaraisten yritystason rekisteri- ja kyselytietojen avulla. Tämän lähestymistavan etuna on, että tiedot syntyvät osana Tilastokeskuksen jatkuvaa kansantalouden tilinpidon tiedonkeruuta, minkä vuoksi tiedot ovat luotettavia ja valmiiksi saatavilla. Koulutukseen liittyvien palveluiden viennin arvoa ja toimijoita voidaan tarkastella suoraan **Tilastokeskuksen tavaroiden ja palveluiden ulkomaakaupan tilaston** tuottamiseen käytetyn kyselyaineiston erän ”SK22 Koulutuspalvelut” avulla. Otosperustaisuudesta johtuen tämä aineisto ei kuitenkaan mahdollista koko koulutuspalveluviennin toimijajoukon tunnistamista. **Tullin tavaroiden ulkomaankaupan yritys- ja hyödykekohtaisista rekistereistä** (Tilastokeskuksen TULLI-valmisaineistot) on puolestaan mahdollista yrittää haarukoida koulutukseen liittyvän tavaraviennin arvoa hyödykkeiden CN-koodien avulla. Pelkästään CN-koodien perusteella ei kuitenkaan pystytä tunnistamaan monia koulutukseen liittyviä tavaraviennin eriä, kuten oppikirjojen vientiä, joka sisältyy erään ”4901 Kirjat, esitteet ja niiden kaltaiset painotuotteet, myös irrallisina lehtinä”. **Koko Suomen yrityskannan kattavat rekisteriaineistot** (FIRM-valmisaineistot) puolestaan mahdollistavat globaalia toimintaa harjoittavien yritysten tunnistamisen ja sitä kautta esimerkiksi koulutuksen toimialaan kuuluvien ulkomailla toimivien yritysten tietojen tarkastelun. Myöskään näiden tietojen avulla ei ole mahdollista tunnistaa suoraan koulutusvientiin liittyviä eriä, sillä koti- ja ulkomaisten toimintojen tietoja ei voida erottaa toisistaan. Niinpä pelkkä rekisteripohjainen tiedonkeruu ei todennäköisesti tuota toivottua lopputulosta.

Kolmannessa lähestymistavassa säännöllisellä kyselytutkimuksella kerätyt tiedot yhdistetään Tilastokeskuksen luvanvaraisiin yritystason aineistoihin yritysten y-tunnusten avulla, mitä kautta sekä koulutusvientitoimijoiden populaatio että näiden koulutusviennin arvo voidaan määrittää verraten luotettavasti ja kattavasti. Menetelmän käytön edellytyksenä on, että kyselytutkimuksessa vastaajilta pyydetään lupa tietojen yhdistämiseen Tilastokeskuksen aineistoihin. Rekisteritiedot mahdollistavat mm. kyselyn vastauskatoon liittyvien ongelmien käsittelyn, kyselyvastausten luotettavuuden arvioinnin sekä kyselyn kohdejoukon ulkopuolelle jäävien koulutusvientitoimijoiden osittaisen tunnistamisen ja huomioimisen analyysissä. Tällainen yhdistetty lähestymistapa on luonnollisesti vaihtoehtoisista työläin ja kustannuksiltaan kallein, mikä tulee huomioida lähestymistapaa valittaessa. Yritystason aineistojen yhdistäminen ja täysimittainen hyödyntäminen edellyttää monipuolista tilastollista osaamista, minkä vuoksi työ voidaan joutua teettämään Tilastokeskuksella tai muulla tutkimusorganisaatiolla. Lähestymistavan valinta vaikuttanee myös siihen, kuinka usein arviointi on tarkoituksenmukaista tehdä: pelkkä koulutusvientitoimijoille tehty kyselytutkimus on riittävän suoraviivainen toteutettavaksi ja raportoitavaksi vuosittain, kun taas kysely- ja rekisteritietoja yhdistelevä selvitys voidaan päätyä käytännön syistä toteuttamaan tätä harvemmin.

VIITTEET

- Centraal Planbureau. (2012). De economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs. <https://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/cpb-notitie-18apr2012-de-economische-effecten-van-internationalisering-het-hoger-onderwijs.pdf>
- Delahunty, D., Phusavat, K., Kess, O., & Kropsu-Vehkaperä, H. (2018). Globalisation and education: case demonstration and lessons learned from Finland's education export. *International Journal of Management in Education* 12(1): 25-42. <https://doi.org/10.1504/IJMIE.2018.088370>
- Deloitte Access Economics (2016). The value of international education to Australia. Australian Government, Department of Education and Training. <https://internationaleducation.gov.au/research/research-papers/Documents/ValueInternationalEd.pdf>
- Garam, I., Jaalivaara, J., Kuosmanen, I., & Suhonen, T. (2014). Esiselvitys ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden taloudellisista vaikutuksista. VATT Valmisteluraportit 21. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-274-122-6>
- Lönnqvist, A., Laihonen, H., Cai, Y., & Hasanen, K. (2018). Re-framing education export from the perspective of intellectual capital transfer. *Journal of Studies in International Education* 22(4): 353-368. <https://doi.org/10.1177/1028315318773141>
- Mathies, C., & Karhunen, H. (2021). Do they stay or go? Analysis of international students in Finland. *Globalisation, Societies and Education*, 19(3): 298-310. <https://doi.org/10.1080/14767724.2020.1816926>
- M.E. Consulting (2018). 2018 Economic Valuation of International Education in New Zealand. <https://intellilab.enz.govt.nz/dmsdocument/504-5042018-valuation-of-international-education-in-nz-onshore>
- New Zealand Government (2018). International education contributes \$5.1 billion to New Zealand. <https://www.beehive.govt.nz/release/international-education-contributes-51-billion-new-zealand-economy>
- OKM (2010) Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi - Suomen koulutusvientistrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:11.
- OKM (2016). Koulutusviennin tiekartta 2016–2019. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:9.
- OKM (2022). Kokemuksia lukuvuosimaksujen käyttöönotosta suomalaisissa korkeakouluissa: Korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointiryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:3.
- Opetushallitus (2020). Koulutusviennin tiekartta 2020–2023. Raportit ja selvitykset 2020:8.
- PricewaterhouseCoopers (2018). The value of New Zealand's education exports 2018. <https://intellilab.enz.govt.nz/dmsdocument/505-5052018-value-of-nz-education-exports-offshore>
- Schatz, M. (2015). Toward one of the leading education-based economies? Investigating aims, strategies, and practices of Finland's education export landscape. *Journal of Studies in International Education* 19(4): 327-340. <https://doi.org/10.1177/1028315315572897>
- Suhonen, T. (2015). Ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden opiskeluajan kustannukset ja taloudellinen toiminta Suomessa. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT. <https://www.doria.fi/handle/10024/148800>
- Vatanen, E. (2011). Tuotosmalli panos-tuotos-analyysin välineenä – menetelmä, teoria ja paikallistaloudelliset vaikutukset. *Dissertations in Social Sciences and Business Studies*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. URI: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-0409-6>.
- WSP Sweden (2022). Den ekonomiska effekten av internationella studenter. Svenska Institutet, 10561/2021. https://si.se/app/uploads/2022/07/den-ekonomiska-effekten-av-internationella-studenter_juli22.pdf
- WTO. (2013). The General Agreement on Trade in Services. https://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/gsintr_e.pdf

Verkkajulkaisu
ISBN 978-952-13-6861-5
ISSN 1798-8926